

The Project Gutenberg eBook of Työmiehen vaimo, by Minna Canth

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Työmiehen vaimo

Author: Minna Canth

Release date: February 1, 2004 [EBook #11296]

Most recently updated: April 27, 2021

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TYÖMIEHEN VAIMO ***

TYÖMIEHEN VAIMO

Viisinäytöksinen näytelmä

Kirj.

MINNA CANTH

1885

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Riston ja Johannan häähuone. Oikealla ovi sivuhuoneeseen, vasemmalla ikkuna. Perällä ovi porstuaan. Huudetaan: »Morsian ulos!» Esirippu nousee. Johanna seisoo morsiuspuvussa ikkunan edessä; Katri ja Laura näyttävät valkeata molemmin puolin. Vappu seisoo etunäyttämöllä oikealla. Taempana: Risto, Yrjö, Toppo, Kustaa, Heikki, Janne, Lotta, Liisa, Leena-Kaisa ja Anna-Maija ym. häävieraita. Ikkunan takaa kaikuu eläköönhuutoja.

RISTO. Mitä mietitte, Vappu? Eiköhän olisi hauskaa sentään olla tuolla kohdalla.

VAPPU. Morsiamenako?

RISTO. Niin juuri. Kun vielä noin kunnioitetaankin. Seuratkaa pois Johannan esimerkkiä ja ottakaa itsellenne mies tekin.

VAPPU. Enpä hänestä ole millänikään.

RISTO. Mutta minkätähden ei? Teille niitä kumminkin on tarjolla sulhasia kuin kirjavia kissoja. Mikä arveluttaa?

VAPPU. Monta on mutkaa matkassa, monta Mattia maantiellä.

RISTO. Te olette liian varovainen.

VAPPU. Parempi katsoa kuin katua.

(Eläköönhuutoja kaikuu uudelleen. Johanna nyökäyttää iloisesti päätänsä.)

JOHANNA. Näettekö tuota tyttöä, joka on kiivennyt ylös aidalle kadun toisella puolen.

KATRI. Tuotako, joka tuolla kuutamossa seisoo ja niin armottomasti huiskii käsillään? Ihme ja kumma, ettei hän keikahda sieltä alas nurin niskoin.

JOHANNA. Eikö se ole Homsantuu?

KATRI. Toden totta. Hän se on.

LAURA. Aivan selvästi. Jo minäkin hänet tunnen.

LOTTA. Homsantuuko tuo? Ei ikipäivinä. Homsantuuta ei ole nähty kaupungissa puoleen vuoteen, mistä hän nyt sitten niin äkkiä olisi tuohon pyrähtänyt.

JOHANNA. Sitä en tiedä, mutta hän se vain on. Lähetä, Katri hyvä, joku käskemään häntä sisään.

KATRI. Älähän nyt. Homsantuutako sisään? Semmoisissa ryysyissä, kun hän luultavasti on.

JOHANNA. Niin, mitä se tekee. Eihän vaatteet ihmistä pahenna.

KATRI. No, eipä silti.

(Menee ovensuuhun ja puhuttelee hiljaa Heikkiä, joka sen jälkeen lähtee ulos. Teetä tarjotaan.)

LAURA. Vielä sinä kadut, että haetit Homsantuun tänne. Saatpas nähdä, hän käyttäytyy sopimattomasti taas niinkuin ainakin.

JOHANNA. Mitä turhia. Ei Homsantuu ole niinkään häijy, kun häntä vain hyvästi kohdellaan.

RISTO. Tahtoisinpa kuulla, mitä kuokkijat tuolla ulkona sanovat morsiamestani.

YRJÖ. Kuulemattakin sen tietää, että he kiittelevät Johannaa siellä.

RISTO. Ja kadehtivat minua. Niin, niin, Yrjö, kuinka lienee sinunkin laitasi. Monta vuotta kerrotaan sinun pitäneen Johannaa silmällä, mutta minä tulin ja sieppasin yks' kaks' tytön sinulta.

YRJÖ. Mitä puhumme siitä. Hänellä oli valta ottaa kenet tahtoi. Sen toki sanon sinulle, Risto: parhaimman kulta-aarteen sinä Johannassa omaksesi sait.

RISTO. No, sinä et pane liikoja ollenkaan. Tiedätkö mitä? Kuusisataa markkaa hänellä on rahoja pankissa, ihan valehtelematta, ja korkoja vielä lisäksi. Jahka teille näytän. Otin Johannalta pankin vastakirjan jo omaan huostaani. Katsokaapas tätä.

KUSTAA. Kuusisataa on, totta maarin. Voi, miekkoista. Kelpaa sinun elää. Kunpa olisin minäkin yhtä onnellinen. Kuulitkos, Toppo? Kuusisataa markkaa tuo kullan poika sai vaimonsa myötäjäisiä. Emmekö lähde mekin naimaan.

TOPPO. Helkkaria kanss'. Eihän niitä rikkaita tyttöjä kumminkaan joka miehelle riitä. Toiset saavat tyytyä köyhempiin taikka olla ilman. Ja minä puolestani olen enemmän ilman, niin saan elää niinkuin itse tahdon.

KUSTAA. Älä sano. Köyhänkin kun ottaa, niin saapa yhtäkaikki sen, joka housut paikkaa, ettei tarvitse polvet ulkona käydä. RISTO. Niin, ja mikä siinä on, ettei mies saisi elää niinkuin itse tahtoo, vaikka akankin ottaa. Loruja? Tupakkaa piippuun, miehet.

KUSTAA. Mutta kyllä minä sentään enemmän rikasta haluaisin, minäkin. Paha vain, ettei niitä ole juuri niin hyllyltä otettavissa, niillä kun tavallisesti on monta pyytäjää. Millähän mahdolla sinä, Risto, sait tuon Johannan taipumaan, olisipa hyvä tietää.

RISTO. Mitäs maksat, jos sanon sen sinulle?

TOPPO. Älä huoli luvata mitään, Kustaa. Minä tuon konstin neuvon sinulle maksutta.

RISTO. Sinäkö? No, annahan kuulla.

TOPPO. Mitäs siinä muuta, kun vetää tyttöjä hiukan nenästä. Ja se on helposti tehty, sillä maailman menosta ne poloiset eivät tiedä, ei paljon mitään.

JOHANNA. Mutta muistakaa minun sanoneeni: Homsantuusta tulee vielä ihminen, jahka aikaa kuluu.

LAURA. Tuosta hurjasta? Ei ikinä. Semmoinen se on kapine. Jota ei saa työhön talttumaan, ei vaikka

ihmeitä tekisi. Kerrankin, kun oli apunani vaatteita huuhtomassa, niin alkoipa hyötä hyviään tanssia avannolla. Mitä mustalaista lienee pannutkaan, mutta ei ruojalle olisi mikään voinut nauramatta olla. Ajatelkaas, kun hame oli vyötäisistä saakka niin jäässä, että seiso i kankeana ympärillä ja tämä vain lentää ja pyörii pitkin iljannetta kuin tuulispää. Johan semmoisesta ihmistä tulisi. Kyllä kai!

LIISA. Älä sano. Soisisen emäntä Riistavedeltä kehui Homsantuuta maasta taivaaseen tässä tuonnoin. Kuuluu olleen heillä koko kesän ja tehneen työtä kuin hevonen.

JOHANNA. Kas sitä vain.

LIISA. Mutta pilkkanaan olivat sittenkin pitäneet, tyttö parkaa, varsinkin nuoret hurjapäät. Tietäähän niiden. Miten malttavat olla ilkeyksiään tekemättä.

KATRI. Jospa hän antoi heille syytä.

LIISA. Vielä mitä. Hän oli vain ollut niin tarkka, ettei raahtinut oikeinpäin syödäkään, kun, näet aikoo tänä syksynä mennä naimisiin. Täällä kaupungissa on sanonut olevan itsellään sulhasen.

KATRI. Häntä varmaan on joku narrannut.

JOHANNA. Ei tiedä

KATRI. On kuin onkin. Kuka nyt tuommoista ottaisi.

LAURA. Mustalainen kun hän vielä on päälle päätteeksi.

LIISA. Eipäs olekaan, koska isä oli Tuusniemen Väänäsiä.

LAURA. Mutta äiti oli mustalaista sukuperää, ja semmoinen ylenannettu kuuluu vielä olleenkin. Ei hän miehensä luona asettunut olemaan, vaan karkasi pois, ja Homsantuun hän olisi vienyt mukanaan, mutta Väänäsen sukulaiset ajoivat takaa ja ottivat lapsen pois. Sitten nuo mustalaiset, kelvottomat, olivat vielä tehneet taikoja ja panneet Väänäsen juomaan niin pahanpäiväisesti, että muutamassa vuodessa hävitti talonsa ja kaikki. Viinaan hän viimein kuolikin.

JOHANNA. Ja jätti lapsensa turvattomana maailmanrantaan polkemaan. Homsantuu parka! Ehkä hänellä kumminkin olisi ollut äidin luona parempi.

RISTO. Älä laske liikoja, Toppo. Minä en kuuna päivänä eukkoani pelkää, jos juoda tahdon. Ohoh, jopa jotakin.

TOPPO. No, no, saadaan nähdä. Minkähän sille taidat, kun eukkosi sanoo: rahat ovat minun, niitä et tuhlaakaan niin kuten itse tahdot.

RISTO. Minkäkö taidan? Heh, sepä kysymys. Kumpi omaisuutta hallitsee, mies vai vaimo? Tunnetkos sen verran Suomen lakia, veli veikkoseni?

TOPPO. Kyllä minä tiedän, että laki antaa miehelle vallan, mutta näkyypä ne eukot osaavan pitää puoliaan kuitenkin.

RISTO. Pahanilkisillä lienee jonkinlaisia konsteja ja koukkuja, mutta Johannapa ei ole semmoinen.

(Toppo hyräilee pilkallisesti ja panee tupakkaa piippuun.)

RISTO. Niin, niin, naura sinä vain. Ettenkö minä Johanna tuntisi. Ja kohta saattekin nähdä, olenko minä mies vai kannanko suotta tämmöisiä jaloissani. *(Johannan luokse.)* Koskas niitä juomia tuodaan sisään?

JOHANNA. Katri hyvä, mene kiirehtimään.

RISTO. Ja pankoot joutuun nyt. Mitä ihmettä ne siellä viivyttelivätkin näin kauan. Aikoja sitten olisi miehille pitänyt väkeviä tarjota. *(Katri menee oikeaan.)*

JOHANNA. Mitä arvelet Risto? Eikö tämä elämämme alku ole juuri kuin keväisen päivän nousu?

RISTO. Siltäkö se sinusta tuntuu? Herran poika, kuinka kaunis sinä oletkin tänä iltana. Oikein sinua ilokseen katselee. Ja tuo pukukin on komea kuin rikkaan morsiamen ainakin. Kelpaa sinua näyttää omanaan, sen sanon.

JOHANNA. Kunhan sinä vain olet tyytyväinen, muusta en välitä. Ja olethan sinä, Risto?

RISTO. No, se on tietty. Vielä häntä kysyy. Niin minä olen kuin kolmen markan hevonen. Arvaas, kuinka moni tänä iltana tahtoi olla minun sijassani. Kyllä maar poikain sydämiä kaivelee. Peijakas, kun sais noin rikkaan ja kauniin tytön, ajattelee jok'ainoa itsekseen.

JOHANNA. Vähät heistä.

RISTO. Entäs seppä sitten! Usko pois, hän on haljeta harmiinsa, vaikka koettaa sitä peittää. No, tuollahan viimeinkin tuodaan juomat.

(Katri asettaa tarjottimen pöydälle. Risto kaataa laseihin.)

KATRI. Mitäs ne tyttäret nyt noin toimeissaan ovat? Tänä iltana täytyy kaikkien olla iloisia. Ei näitä tällaisia pitoja vietetä joka päivä.

LIISA. Tuleehan täällä tiedämmä tanssiakin, vai kuinka, Johanna?

JOHANNA. Tanssia saatte niin paljon kuin haluttaa. Risto on käsenyt Hakalan Jannen tuomaan viulun mukanaan.

LIISA. Sepä vasta hauskaa. Minun jo varpaitani kutiaa hyppimisen innosta. Näytänkö teille, kuinka vanhaa piikaa tanssitaan? Antakaahan vähän tilaa.

(Laulaa puoliääneen ja tanssii.)

Raatikkoon, raatikkoon, vanhat piiat pannaan;
Tuon, tuon Kyöpelin vuoren taa,
Ett'ei noita, ett'ei noita pojat naida saa.

LAURA. Oletkos siinä hurjastelematta. Kaikki katsovat tänne päin.

LIISA *(lopettaa tanssin.)* Katsokoot. Minä siitä viisi!

JOHANNA. Sano Liisa: koska sitten saa tanssia ellei häissä.

LIISA. Näettekö, Janne ottaa jo viulunsa esiin. Kohta ilo alkaa. Ja morsianta viedään ensimmäisenä lattialle. Mahdat sinä olla onnellinen tänä iltana, Johanna?

JOHANNA. Onnelleni en tällä haavaa tiedä mittaa enkä määrää. Tänlaista päivää en vielä ikänäni ole elänyt.

LIISA. Miekkonen. Koskahan tulee minun vuoroni?

JOHANNA. Sitten, Liisa kulta, kun se oikea ilmestyy, se jolle Jumala on sinut määrännyt.

LIISA. Niin, kuka sen tietää. Ehkä minun osalleni ei ole luotukaan ketään.

JOHANNA. On varmaan. Sinulle niinkuin mullekin.

RISTO. Terveyksenne, hyvät vieraat. Tulkaapas maistamaan. Tänä iltana, miehet, saatte juoda niin paljon kuin haluttaa. Minä takaan, ettei meiltä tavarat kesken loppu. Noin. Antakaa mennä pohjaan saakka vaan yksin tein. Kas, niin. Kaadetaanpas kohta toista. Minun häissäni ei pidä kenenkään moittiman ryyppyjen välejä liian pitkiksi.

KATRI. Kun eivät vain joisi itseään pahasti humalaan tänä iltana.

JOHANNA. Eihän nyt toki. Kyllä Risto pitää varalla.

KATRI. Jos hän sen muistaa.

JOHANNA. Tietysti. Ei sitä tarvitse epäilläkään.

LIISA. Ja mitä sitten, vaikka nyt hiukan joisivatkin. Silloinhan miehet aina ovat hausimmillaan, kun ovat pikkuisen humalassa.

VAPPU. Ettet vähän ajattele, Liisa. Saisit vaan juopon miehen, niin etköhän tuohon hauskuuteen pian kyllästyisi.

LAURA. Mutta tosi se on, ettei nykyiset miehet oikein roveissaan ole muuta kuin pullon ääressä.

JOHANNA. Ei sitä kumminkaan sovi kaikista sanoa. On niitä vielä siivojakin joukossa. Eikös ole, Vappu?

RISTO. Nyt ne ovat täytetyt uudelleen. Ottakaa, miehet. Juokaa, ja juokaa vahvasti, juokaa siksi kuin

maailma pyörii ympäri silmissänne, ja korvissanne humisee ja pauhaa pahemmin kuin Tampereen puuvillatehtaassa. Tiedätte silloin juoneenne Riston häitä.

TOPPO. Oikein puhuttu. Huonot pidot ne ovat, joista miehet selvinä kotia palaavat.

RISTO. Ja sitten aloitamme polskan. Eikö tuo viulusi ole jo viritetty, Janne? Annapas sieltä tulla oikeata tanssin säveltä. Noin, noin, hei vaan! Kyllä se Janne osaa. Pankaapa joutuun miehet. Ottakoon omansa itsekukin ja minä otan kainaloisen kanani. (*Hyräillen Johannan luokse.*) Kitkat, katkat, pitkät matkat. Sinä ja minä ja Sirkan Liisa, Puntun Paavo ja Juortanen Jussi, Kapakka Lassi ja Myllärin Matti—

JOHANNA. Kuulehan, Risto. Pari sanaa ensin.

RISTO. Vaikka kolme. Vai niin. Oikeinko sitä mennään loitomma, ettei muut kuule. No, mitä maailman päivinä sinulla nyt onkaan?

JOHANNA. Eihän täällä vain ruvettanekaan pitämään pahaa elämää tänä iltana? Minua jo alkaa pelottaa.

RISTO. Pahaa elämää. Kissa viekoon. Sitäkö varten sinä noin totiseksi kävit. Älä turhia. Mitä pahaa elämää täällä pidettäisiin.

JOHANNA. Jos miehet ryyppivät liiaksi ja humaltuvat.

RISTO. Entä sitten. Kerrankos semmoista tapahtuu. Olletikin tällaisissa pidoissa. Eihän tuo niin kumma olisi.

JOHANNA. Se turmelisi meiltä koko hääilon. Risto kulta, olethan sinä ainakin varuillasi.

RISTO. Niin minäkö? (*Hyräilee.*) Enkö minä häissäni sais' olla vähän päissäni?—Ei se ole mies, eikä mikään, tiedätkös, joka ei koskaan uskalla edes väkeviä nauttia.

JOHANNA. Hiljaa, hiljaa, älä puhu niin kovasti. Sinä lasket leikkiä, Risto, et sinä tarkoita sitä, mitä sanot. Minä häpeäisin silmäni maalle, jos sinä joisit itsesi humalaan.

RISTO. Kas vain! Näyttää siltä, kuin—Kuules, Johanna, älä sinä unohda, mitä pappi meille äsken lausui.

JOHANNA. Mitä niin?

RISTO. Että mies on vaimon pää.

TOPPO. Mies on vaimon pää, niinkuin kissa on hiiren pää.

KUSTAA. Ja myöhä on hiiren haukotella, kun on puoliksi kissan suussa.

RISTO. Oikein, Kustaa, oikein, ha, ha, ha. Myöhä on hiiren haukotella, kun on puoliksi kissan suussa. No, Johanna, jokos aloitamme?

JOHANNA (*laskee molemmat kätensä Riston käsiin*) Aloittakaamme!

(Kaikki astuvat paikoilleen ja tanssivat polskaa. Tanssi käy yhä vilkkaammaksi, ilo nousee korkeimmilleen. Silloin aukeaa ovi ja Heikki raastaa sisään Homsantuuta, joka kaikin voimin panee vastaan. Tanssi taukoaa; itsekukin jää paikoilleen.)

HOMSANTUU. Minä en tahdo tulla, kuuletkos, minä en tahdo! Laske minut irti! sinä pakanan pallinaama, taikka minä puren sormesi poikki.

RISTO. Kerttu! (*Vetäytyy syrjään.*) Mitä ihmettä tästä nyt tuleekaan.

HEIKKI. Siivolla, siivolla! Herran poika, niin hän riehuu kuin Penttinen pappilan kaivossa. Kas, kas, kuinka terävät kynnet sillä on. Kiusan kappale!

HOMSANTUU. Annatko mun olla.

HEIKKI. Älä siinä suotta hihise, tulla sinun kumminkin pitää. Ei auta tässä velikullatkaan. Kustaa, ota sinä toisesta kädestä.

JOHANNA. Ei, ei, älkää häntä väkisin tuoko.

KUSTAA. Sittenpä hän kumma lienee, ellei kaksi miestä tuommoista työntöpyykkää voittaisi. (*Viskaavat hänet yhdessä tempauksessa keskelle lattiaa.*) Kas noin! Semmoisia puhvia minä annan,

sanoi Vallas, kun päänsä lankkuun puski.

TOPPO. Mikä hiiden poropirkko tuo on?

(Kaikki nauravat ja suhisevat; tytöt vetäytyvät kuiskutellen vasempaan. Homsantuu seisoo jäykkänä, kädet nyrkissä kupeilla, katsellen tuimasti ympärilleen.)

JOHANNA. Tervetuloa, Kerttu!

HOMSANTUU. Tuli nyt nurkkihän nuhina, sekä soppihin sohina.

KUSTAA. Etkö kuule, Homsantuu, morsian puhuttelee sinua.

HOMSANTUU. Nimeni on Kerttu.

JOHANNA. Tervetuloa häihimme, Kerttu!

HOMSANTUU. Pilkkapuikoksenneko minut tänne haetitte? *(Kädet lanteilla.)* Hyvä! Tässä olen nyt. Tehkää parastanne. Koettakaa saatteko minusta enemmän kuin minkä kirves kivistä saa.

TOPPO. Ken on tuo satapaikkainen työnhuitukka, jonka ikenet on irtallaan ja silmät kiljan kaljallaan.

KUSTAA. Etkö sinä Homsantuuta ole ennen nähnyt? Hänet tuntee muuten koko maailma.

HOMSANTUU. Sama juuri, jota kilvan olette kiehuttaneet kielikattilassanne ja hautoneet hammastenne välissä. Paljonko siitä työstänne lienette hyötyneet. Sanokaapa pilanpäiten. Syntiä saitte sydämen täyden, mutta sitä hän teillä oli yllin kyllin jo entuudeltakin.

TOPPO. Voi, saksan pukki, sitä sappea. Tohtiiko tuota ollenkaan lähelle mennä, vai suihkuaako sen suusta tuli, lenteleekö kipinöitä kielen alta.

JOHANNA. Pois, Toppo! Kerttua ei saa kukaan pilkkanaan pitää, hän on kutsuttu vieras, niinkuin kaikki muutkin. Ehkä tahtoisit tulla tuonne toisten tyttöjen luokse, Kerttu?

HOMSANTUU. En.

JOHANNA. Minä takaan, että he kohtelevat sinua hyvin, jos vain sinä puolestasi olet heille ystävällinen.

HOMSANTUU. Ennen minä kuusia kumarran, kuin kumarran kunnottomia; ennen leppiä lepytän, kuin lepytän lempoloita.

LAURA. Tuo hävytön!

KATRI. Kuinka hän uskaltaakin!

KUSTAA. Emmeköhän sieppaa tyttöä uudelleen käsikynkästä ja vie häntä samaa tietä jälleen pois.

HEIKKI. Ja samaa hamppua, jolla hänet toimmekin.

JOHANNA. Hiljaa! Ei saa noin katkeroittaa hänen mieltään. Kuulettehan, se on kylläkin katkera jo ennestäänkin. Kerttu, lasi viiniä, jos saan tarjota.

HOMSANTUU. En huoli.

TOPPO. Verkkasen tuli! Ei hän olekaan ruma, kun tarkemmin katson. Kaula on kuin kanervan varsi, huulet kuin hunajametsä ja poskipäät kuin kaksi puolikypsää puolukkaa. Vähällä pitää etten jo rupea häntä rakastamaan.

HOMSANTUU. Tule vain lähelle, niin revin sinulta silmät päästä.

TOPPO. No, no, ethän nyt kumminkaan. Saapa kattikin kuningasta katsoa, ellei muualta, niin uunin päältä. HOMSANTUU. Pakenetko, koira!

TOPPO *(kavahtaa takaisin)*. Älä, luoja luoma.

HOMSANTUU *(jälleen kylmänä ja tyynenä)*. Liekö minut luoja luonut, vaiko synti synnyttänyt.

JOHANNA. Älä välitä heistä, Kerttu. He eivät saa sinulle tehdä mitään pahaa, niin kauan kuin olet minun turvissani.

HOMSANTUU. Sinun turvissasi? Olenko minä mikään vaivainen, että minä turvaa tarvitsen? Mene

loitommalle minusta. Sinua vihaan vielä enemmän kuin noita toisia.

JOHANNA. Tyttö parka! Mikä sinun nuoren sydämesi on noin koventanut?

HOMSANTUU. Kysy sitä noilta kylän herjoilta. Ja kysy sitä ennen kaikkea omalta kurjalta sulhaseltasi, joka piilee tuolla toisten takana, eikä uskalla tulla näkyviini.

JOHANNA. Ristoa et saa soimata. Hän ei ole sinulle tehnyt mitään pahaa.

HOMSANTUU. Mahdan sen tietää.

JOHANNA. Astu esiin, Risto. Älä anna hänen loukata kunniaasi ilkeillä syytöksillään.

(Risto tulee verkalleen esiin.)

JOHANNA. Näet, Homsantuu, eikö hän uskalla.

HOMSANTUU *(katslee hetken äänetönnä Ristoa, puhkeaa sitten raivosta tukahdetulla äänellä puhumaan)*. Petit vaivainen valasi, söit kuin koira kunniasi.

RISTO. Valehtelee, hi, hi, hi. Voi, peijakas, kuinka hän osaakin omiansa panna.

JOHANNA. Ja sitä sinä vain naurat, Risto.

HOMSANTUU *(menee lähemmäksi Ristoa, käsi ojennettuna)*. Valehtelenko minä? Katso minua suoraan silmiin ja sano vielä kerran se sana, jos voit.

JOHANNA. Voithan sinä, Risto!

RISTO *(naurahtelee hiukan hämillään, kääntyy pois ja lausuu puoliääneen miehille)*. Joutuu sitä johonkin tässä maailmassa, minkä sittapörrö seipääseen.

JOHANNA *(tukahduttaen heräävää tuskaa)*. Tee, niinkuin hän käskee, Risto. Minä tiedän, että sinä voit. *(Hetken äänettömyys.)*

JOHANNA. Katso häntä silmiin, Risto. Syytön sinä kumminkin olet.

HOMSANTUU. Käänny päin, jos uskallat, sinä kurja.

JOHANNA. Tuolla tavalla annat itseäsi herjata kaikkien kuullen. Olisinko mies, kyllä häneltä suun tukkisin. En säälisi mokomaa ollenkaan.

HOMSANTUU. Joko paljastat kyntesi sinäkin, laupias samarialainen? Mainiota! Tuota juuri halusinkin. Tulkaa nyt kimppuuni jok'ainoa, minä en teitä pelkää. Minä huudan sittenkin, että kajahtaa korvissanne: Risto on sanansa syöjä, valansa rikkoja, kunnottomin konna, pahin petturi auringon alla.

JOHANNA. Suuri Jumala, etkö sinä puolusta itseäsi, Risto? Kiellä häntä jo viimeinkin; masenna tuo käärme, joka sylkee maihin myrkkyyänsä.

HOMSANTUU. Kiellä? Masenna? Minuako? Oho! Kiven alla on kieltäjäni, maan alla masentajani.

RISTO. Mitä sinä nyt joutavia pauhaat, Kerttu. Sovitaan pois kaikki vanhat vihat, syödään kissan kirppulihat. Ja sitten tanssimme polskaa, se on toista kuin tyhjästä riitelemineen. Minä vielä kaadan sinulle viiniäkin, Kerttu, tulepas juomaan.

HOMSANTUU. Kelvoton! Viinilläkö tahdot syntivelkaasi viruttaa?

RISTO. Olipa tämä nyt sitten hyvinkin suuri synti. Kantänka, sanoi ruotsalainen. Kerrankos nuori mies hiukan narrailee kaunistaa tyttöä, ja etenkin tuonlaista halvempaa naista, kuin sinä olet, Kerttu parka, ilman että hänellä on sen totisempia aikomuksia. Eikös ryyppätä, miehet?

HOMSANTUU *(melkein mieletönnä)*. Seis! *(Tukahdetulla äänellä.)* Minulla on vielä sana sanottavaa, ryyppää sitten vasta. Sinä teeskentelit rakkautta, kun petos asui mielessäsi, sinä ehdollasi syöisit minut turmioon. Niinpä sinun pitää myös ansaittu palkkasi saaman. *(Ottaa povestaan sormuksen, jonka heittää Riston eteen.)* Tuon kihlasormuksesi kanssa viskaan viimeisenkin hellempään tunteen sydämestäni. Tästä hetkestä lähtien leimuaa siellä vain vihan ja kostonhimon liekit. Minun kiroukseni seuraa sinua aina kuolemaan saakka, vielä haudan tuolle puolenkin se ulottuu. Se painaa hartioitasi kuin vuori, se kalvaa rintaasi kuin mato, yötä päivää se sinulle muistuttaa kenen onnen ja elämän olet sortanut.

JOHANNA. Auttakaa—minä pyörryn.

YRJÖ. (*vie häntä tuolille istumaan*). Vettä, tuokaa vettä.

VAPPU (*antaa Johannalle vettä ja hieroo hänen ohimoitaan*).

HOMSANTUU. Joko nyt surkastuu tuo lemмен kukka? Joko lakastuu tuo kirkkokunnan kirkkain ja kansakunnan kaunein? Eihän vielä ole aika tullut. Nauti ensin sitä onnea, jonka toisen kadotukselle olet perustanut, nauti iloa ja lemмен ihanuutta niin kauan kuin voit. Minä sillä välin kiertelen kuin huuhkain teidän onnenne majaa ja huudan: kosto, kosto, kosto! (*Syöksee ulos.*)

(*Äänettömyyttä ja hämmästyttä.*)

VAPPU. Kuinka on sinun laitasi, Johanna?

YRJÖ. Varsin huonosti, pelkään.

JOHANNA. Ehkä se menee ohitse.—Olkaa tässä luonani te molemmat.

TOPPO. Mutta kas, siinä tytössä oli vasta pippuria. Oikein tulista turkin pippuria. Voi, sen pahanen päivä! Niin seisoi Ristokin hänen edessään kuin vaivainen syntinen, eikä saanut sanaakaan suustansa.

KUSTAA. Entä me muut sitten. Lempo vieköön, en ole minäkään usein niin nolostunut kuin äsken.

LAURA. Siinä se nähtiin. Eikö käynyt aivan niinkuin minä jo sanoin.

KATRI. Tarvitsi Johannankin häntä tänne tahtoa. Tietäähän sen hyvin entisestääkin, ettei Homsantuu osaa ihmisiksi olla.

RISTO. Uh, uh, totta toisen kerran. Tämä pöyristys ei lähde ruumiista muulla kuin viinalla. (*Täyttää lasit.*) Mitä sinä sieltä haet, Toppo?

TOPPO. Katselen, mihin se sormus joutui, jonka tuo visapää heitti maahan.

RISTO. Anna velikulta olla, ei se maksa vaivaa. Se oli vaan tuommainen vaskinen sormus: joutava, pahanpäiväinen, vaikka hän, hupakko, sitä povellaan kantoi. Tule ennen ottamaan ryyppy. Maljanne, miehet!

(*Kolme kovaa lyöntiä kuuluu seinään. Kaikki säpsähtävät, varsinkin naiset.*)

NAISET. Herra siunaa, mikä se oli?

LEENA-KAISA. Kalma löi.

ANNA-MAIJA. Vai lienee maailman loppu käsissä.

TOPPO (*katsoo ikkunasta*). Eikö lieto! Homsantuu se vain seinää jymäytti, koska hän nyt tuolla nyrkkiä pui ja hyppää kuin villitty.

RISTO. Ulos miehet! Ottakaa kiinni se riivattu ja viekää poliisikamariin.

JOHANNA. Ei, antakaa hänen olla rauhassa.

RISTO. Mitä vielä. Putkaan tyttö vain ja pian.

TOPPO. Myöhäistä! Hän juoksee pois, ette häntä enää kiinni saa. Tuolla hän jo lentää niin kaukana, ettei koko työstä näy muuta kuin hame, joka tuulessa liehuu.

RISTO. No, menköön sitten. Mutta peijakas hänet perii, jos hän vielä kerran mailleni tulee.

LIISA. Semmoinen heittiö. Kun tärväsi koko ilomme. Saa nähdä, tuleeko tästä enää tämän parempaa.

LAURA. Tuskin, koska morsiankin näyttää noin surkealta.

LOTTA. Nämäpä vasta häät. Totta tosiaankin. Kannatti näitä tämmöisiä varten ostaa kukka rintaansa.

KATRI. Ja minun kun piti vielä sijainen toimittaa, kun ei rouva muuten olisi laskenut.

VAPPU. Onko sinun jo helpompi olla, Johanna?

YRJÖ. Ehkä tahdotte vielä vähän vettä?

JOHANNA. En minä tarvitse enää mitään. Kun vain jaksaisin sen verran, että pääsisin täältä pois.

RISTO. Johanna taisi säikähtyä vallan hukkaan. Älä huoli olla milläsikään koko asiasta. Ei siitä

semmoisesta kannata pahaa mieltä pitää. Kuuletkos! Ei, mutta katsokaas, kuinka hän on lapsellinen. Itkee nyt tuota.

VAPPU. Onko se ihme? Menköön kukin itseensä. Ei mahtaisi olla niinkään hauskaa juuri hääiltana kuulla tuonlaisia sulhasestaan.

RISTO. Minkälaista?

VAPPU. Petoksia.

RISTO. Petoksia! Kaikkea mun pitää kuulla. Vai petoksia. Olette te oikein hassuja. Petostako sekin on, jos tyttöjä hiukan narraa. Semmoista aina tapahtuu.

TOPPO. Miesten narriksihan ne naiset on luotukin maailmaan. Eipä niillä mitä virkaa liene muuta.

RISTO. Niinpä kyllä. Ja mitä pahaa siinä on, jos nuori mies kauniita tyttöjä rakastelee. Ei hän silti voi kaikkien kanssa naimisiin mennä, eipä vain.

VAPPU. Mutta olittehan kihlannut tuon tytön, sen kuin ymmärsin. Minkätähden sitten jätitte hänen noin vain?

RISTO. Minkätähden, minkätähden! Sepä kysymys. Tietysti sentähden kun sain paremman. Tottahan Johanna toista on kuin Kerttu, jolla tyttöparalla ei ole kunnan hamettakaan, saatikka sitten rahoja pankissa niinkuin tällä. Ennemminhän minä toki sinut otin, Johanna, etkä suinkaan sinä minulle siitä vihaa kannan, vai kuinka, he he, he.

JOHANNA (*nousee*). Pois minun täytyy päästä,—pois vaikka mikä olisi. Auttakaa minua, tytöt, irti näistä koristuksista.

RISTO. Mitä nyt? Mihin sinä aiot? Kesken kaikkea. Sano, hyvä ihminen.

JOHANNA. En tiedä, kun vain pääsen pois. Tottapahan sitten selviää. Sen kumminkin tunnen, että me kaksi emme sovi yhteen.

RISTO. Herra tule ja puserra, onko hän menettänyt järkensä?

KATRI. Mitä sinä ajattelet, Johanna. Vallanhan sinä laitat itsesi ihmisten naurettavaksi.

LAURA. Vastikään vihiltä päässyt ja nyt jo tahtoisit erota miehestään. Ei semmoista ole ikipäivinä kuultu.

LOTTA. Ja mokomastakin syystä sitten. Hullun naikkosen tähden. Niin juuri; eihän Homsantuuta kukaan ihminen pidä viisaana.

JOHANNA. Kuinka kovaan nuo neulat panittekaan. En saa niitä millään lähtemään.

(*Repii kruunut ja harsot päästään.—Leena-Kaisa ja Anna-Maija tulevat esiin ja asettuvat molemmin puolin Johanna.*)

LEENA-KAISA. Katsokaa kuinka paha henki ihmistä riivaa, kun hänet vain kerran saa pauloihinsa.

JOHANNA. Paha henki? Minua?

RISTO. Niin kyllä. Pahan hengen yllytyksiä tuo on, ei muuta. Ei totisesti olekaan.

VAPPU. Lieneehän, mitä lieneekin, mutta Johannan sijassa tekisin juuri samoin.

LAURA. Toinen hyvä. Yllyttää vielä tuota hassua.

KATRI. Mitäs Vapusta. Ei hän olekaan niinkuin muut. Ajattelee aina toisin kaikissa asioissa.

LEENA-KAISA. Vappu on maailman lapsi. Älä kuuntele häntä.

VAPPU. Mutta ajatelkaa, hyvät ihmiset, pikkuisen. Kuinka saattaisi elää yhdessä semmoisen miehen kanssa, johon ei voi luottaa. Mahdotonta suorastaan. Ennemmin toden totta menisin kaivoon.

JOHANNA. Niin se on. Ennemmin kaivoon taikka sikoja paimentamaan. Älkää minua estelkö, vaan antakaa minun mennä.

ANNA-MAIJA. Onneton, näinkö pian sinä pyhän vihkivalasi unohdat?

JOHANNA. Vihkivalani? (*Painaa päänsä alas.*)

LEENA-KAISA. Näinkö sinä miehesi tahdolle olet alamainen? Näinkö häntä miehenäsi ja herranasi kunnioitat?

ANNA-MAIJA. Emmekö kaikki olleet tässä todistajina äsken, kun sinut Riston haltuun annettiin, ollaksesi häneen elinkautesi sidottuna?

LEENA-KAISA. Ja käyttäytyäksesi kaikessa niin, että miehellesi kelpaisit.

RISTO. Että miehellesi kelpaisit.—Niin papin sanat kuuluivat.

ANNA-MAIJA. Kohta ensimmäisessä vastoinkäymisessä olet nyt kuitenkin valmis luopumaan hänestä, jonka tähden luotu olet.—

RISTO.—sillä vaimo on luotu miehen tähden eikä mies vaimon tähden.—Senkin pappi luki virsikirjasta.

ANNA-MAIJA.—olet valmis luopumaan hänestä, jonka tähden luotu olet, seurataksesi pahan hengen houkutusia ja omaa lihallista mieltäsi. Voi, sitä kadotuksen syvyyttä, jonka partaalla sinä ihmisparka, seisot.

JOHANNA. Taidatte olla oikeassa. En tullut tuota ajatelleeksi. Hyvä Jumala, mitä nyt teen?

LEENA-KAISA. Rukoile anteeksi mieheltäsi ja pyydä häntä kärsimään heikkouttasi, muistaen, että hänet on varustettu vahvemalla luonnolla ja suuremmalla viisaudella.

RISTO. Kyllä,—kyllä minä sen muistan. Ja että minun tulee vaimoa parhaakseni hallita. Kaikki se vihkimäluvussa sanotaan. Enkä minä turhista vihaa pidä, vaan olen myös valmis antamaan Johannalle anteeksi.

LAURA. Kuuletteko, kuinka hyväluontoinen hän on. Ei pahaa sanaa kaikesta tästä.

KATRI. Noin ei olisi moni mies Riston sijassa tehnyt. Johanna saa kiittää onneaan.

VAPPU. Lähde jo pois, Johanna. Minun luonani saat asua ensi aluksi.

JOHANNA. En minä voi erota miehestäni. Olisihan se suuri synti.

VAPPU. Ja mitä se olisi. Synti? Korjata erehdystä, jonka huomaa tehneensä. En jaksa kuunnella.

JOHANNA. Sinä et muista, että pappi on meidät yhteen vihkinyt.

VAPPU. Vaikka kohta, mitä se tähän kuuluu.

LAURA. Siunaa ja varjele, minkälainen pakana hän on. (*Ulkona huudetaan: Morsian ulos!*)

KATRI. Kas niin! Nyt tahdotaan taas morsianta ulos ja hänen pukunsa on tuommoisessa epäjärjestyksessä.

LOTTA. Istu tähän tuolille, Johanna, niin laitamme kaikki kuntoon jälleen tuota pikaa.

KATRI. Kuinka ne pauhaavat. Odottakaahan siellä nyt siunaama hetki ja olkaa hiljempaa. Kyllä meitä vähemmälläkin saatte nähdä. No,—ehkä se jo kelpaa. Kunhan on vähän sinnepäinkin. Lähdetään jo.

(*Menevät ikkunan eteen. Eläköön-huutoja kaikuu. Risto ryyppää ja tarjoaa miehille.*)

VAPPU. Noinkohan sitä ennen Vanhan testamentin aikaan uhrilampaillekin huudettiin, kun niitä teurastettaviksi vietiin. Mitä luulette, Leena-Kaisa?

LEENA-KAISA. Sitä minä en tiedä. Mutta kuinka niin?

VAPPU. Muuten vain kysyn.

LEENA-KAISA. Taidat viisastella. Tuommainen puhe on muuten hyvin sopimatonta häävieraalle.

VAPPU. Poispa minä täältä lähdenkin.—Jää hyvästi, Johanna!

JOHANNA. Nytkö jo? Viivy vielä hetkinen, Vappu!

VAPPU. Ei, kiitos paljon. Häälilosta olen tällä kertaa saanut tarpeekseni. Hyvästi vain kaikki. (*Menee.*)

RISTO. Olipa sillä helkkarin kiire. Hääilosta saanut tarpeekseen! Vastahan se, tiedämmä, oikein alkaakin. Panepas polskaa, Janne taas, niin pääsemme tanssimaan.

KATRI. Se oli hyvä sana. Tanssia meidän täytyy, että morsiamenkin poskille tulee puna. Näettekö, kuinka kalpea hän on?

JOHANNA. Jättäkää tanssi tänä iltana, ei se enää käy.

RISTO. Mikäs sitä estää? Nyt se vasta käykin, kun on vähän lasia kallisteltu. Ota sinä, Toppo, Johanna pariksesi, minä tanssin tuon iloisen Liisan kanssa. (*Hyräilee.*) Likka nätti ja sorea, poika potra ja korea, Likka tanssivi somasti, poika polkevi kovasti.—Eikös niin Liisa?

TOPPO (*kumartaa Johannalle*). Saanko luvan.

JOHANNA. Minä istun ennemmin tässä ja katselen.

RISTO. Mitä nyt taas?

JOHANNA. En minä jaksa, Risto. Olen niin väsynyt, ja aivan kuin kuumeessa. Varmaan kaadun, jos menen lattialle.

RISTO. Vieläkös vain. Tule pois joukkoon. Tietysti sinun täytyy tanssia, kuinkas muuten.

TOPPO. No, Johanna! Anna huolia honkasien, surra suuren suopetäjän ja tule sinä meidän kanssamme jalkoja heittelemään.

RISTO. Joutuun, joutuun, Johanna. Kas niin. Ja te muut myöskin. Älkää viivytelkö noin, eihän tällä lailla ikinä pääse alkuun.

(*Janne soittaa; kaikki asettuvat paikoilleen*).

ANNA-MAIJA. Onneksi saimme Johannan järkiinsä sentään.

LEENA-KAISA. Jumalan kiitos, että kaikki päättyi näin hyvin. Minä jo pelkäsin, mitä tästä piti tulemankaan.

(*Polska alkaa.*)

Esirippu.

TOINEN NÄYTÖS

Kauppatori. Taempana vasemmalla muutamia kojuja ja pöytiä, täynnä kaikenlaista tavaraa. Myyjiä ja ostajia. Oikealla poikia, reput kainalossa, heittävät palloa. Perällä viisukauppias laulelee ja myy sen ohessa arkkiviisuja ympärillä seisoville, joiden joukossa nähdään Liisakin. Katri ja Laura ostavat vasemmalla kaaliksia. Etumaisena eräässä kojussa vasemmalla on Vappu myymässä.

VIISUKAUPPIAS.

Istuen ihanassa, raikkaassa lehdossa nyt Akseli ja Hilda, hänen morsiamensa, kauniina kesäyönä he rakkaudestaan puhuivat muistellen muinaista onneaan.

Ja ikävä ja hauska se yö oli Hildalle, hän armastansa lempi ja nojas rinnalle, hän suruissansa lauloi ja huolin huokaili: hyvästi, kauniit lehdot, hyvästi, armaani!

JOHANNA (*tulee oikealta, pysähtyy epävakaana; katselee vuoron rahaa kädessään, vuoron myyjiä; itseksensä*). Yksi ainoa markka! Ei penniäkään enempää. Eikä tietoa, mistä toista tulee. (*Katselee hetken äänetönnä rahaansa.*) Mitä tällä nyt teen? Ostanko maitoa lapselle, vaiko leipää meille kaikille?

(*Katri ja Laura tulevat häntä vastaan. Liisa huomaa heidät ja rientää arkkiveisu kädessä ja koppa käsivarrella heidän luokseen.*)

KATRI. No, vielähän se Johannakin elää. Terve, terve! On siitä aikoja kulunut, kun sinut viimeksi näin.

LAURA. Kuinka sinä olet hirmuisesti muuttunut. Ja vuosi on vasta kulunut, kun häitäsivät vietimme. Ei sinua tuntisi enää samaksi ihmisestäkään.

JOHANNA. Makasin ensin kauan aikaa sairaana ja sitten on taas pieni poikani ollut kipeänä. Kun kaikki yöt saa valvoa kätkeyn ääressä, niin kyllä kasvot kalpenevat.

LIISA. Vai niin, vai on sinulla jo poika. En minä ole tiennytkään. No, ei tässä maailmassa. Joko hän on vanhakin? Kolmen kuukauden, sanot? Ja kenenkä näköinen? Onko hän äitiinsä vai isäänsä? Minäpänsä tulen häntä katsomaan jonakin päivänä. Vai on sinulla poika!

JOHANNA. Hän on niin hento ja kivulias, lapsi raukka. Ehkä Herra hänet piankin korjaa.

KATRI. Ei siihen ole taikaa. Kivuliaista lapsista usein tulee ihan terveitä, kun niitä vain hoidetaan. Kyllä oli meidänkin Iigori pienenä niin laiha ja huono, ettei suinkaan olisi luullut hänestä kalua saatavan. Mutta annas, kun rouva rupesi syöttämään pojalle munia ja hakattua tuoretta raavaan lihaa, niin heti se alkoi kasvaa ja lihoa oikein silmissä. Näkisitte vain kuinka riski ja terve hän nyt on. Posketkin niin punaiset ja paksut, että niitä ilokseen katselee.

LAURA. Meidän Eveliinaa taas pidettiin mallashauteissa. Pantiin koko kappa maltaita aina kerrallaan korvoon. Koetapas sinäkin, Johanna, sitä keinoa.

JOHANNA (*hymyillen*). Munia, lihaa, maltaita! Kyllä kuulee, että te palvelette herrasväessä. Ei noita kaikkia meikäläisten varoilla osteta.

LAURA. No, hyvänen aika! Kaksi nuorta tervettä ihmistä ja yksi ainoa lapsi. Totta nyt tuolle jaksaisi hankkia vaikka mitä. Eikä ne semmoiset mallashauteet sitä paitsi koko maailmaa maksa. Mutta sinä olet vain niin tarkka, Johanna, siinä koko asia.

LIISA. Olihan sinulla omia rahoja pankissa, osta niillä.

KATRI. Niin, tosiaankin. Omia rahoja on ihmisellä, ettei tarvitse mieheltäänkään joka ropoa rukoilla, ja yhtä kaikki kehtaa varojen vähyyttä syyttää. Kuka olisi ennen aikaan uskonut sinusta noin ahnasta tulevan.

LIISA. Mikä sinun on, Johanna? Oletko sairas?

JOHANNA. Ei—en minä sairas ole. Välistä vaan ottaa niin pahasti sydäimestä.

KATRI. Ai, ai. Sinä näytät kovin huonolta. Jaksatko kävellä, vai tulenko taluttamaan sinua? Ethän vain kaadu?

JOHANNA. Ei, anna minun olla. Kyllä se menee ohitse. Hyvästi nyt tällä kertaa, tytöt. Hyvästi, Liisa! Tule sitten joskus katsomaan poikaani, koska mieleksi tekee.

LIISA. Hyvästi, hyvästi. Kyllä minä tulen. Kuule, Johanna, vielä kun kysyn. Miltä sinusta nyt tuntuu miehelässä olo? Eikö se ole vähän hauskaa sentään?

JOHANNA. Älä kaikkea kysele. Saat kai sen itsekin aikanaan kokea, lapsi parka. (*Menee jonkun verran vasempaan, pysähtyy ja puhuu itseksensä.*) Omia rahoja pankissa! Omia rahoja? Niin, olinhan ne rehellisesti saanut kokoon kymmenvuotisessa palveluksessani. Mutta, hyvä Jumala, olivatko ne sittenkään omiani? (*Menee Vapun luokse.*)

KATRI (*katselee Johannan jälkeä*). Mikä tuota vaimoa vaivaa? Ei hän ole oikealla jäljellä, muistakaa minun sanoneeni.

LAURA. Kuka hänet tietää. Minä en ole voinut kärsiä koko ihmistä enää sen jälkeen, kun hän niin tyhmästi käyttäytyi häissänsä. Vieläkö aiotte viipyä täällä? Minun ainakin täytyy lähteä.

KATRI. Minun myös. Ei ole hyvä vitkastella, kun on toisen leivässä.

LIISA (*katsoo koppaansa*). Voi Taavetti! Enhän minä vielä ole saanutkaan tarpeitani. Mahtaa rouvalla taas olla tortut lämpiminä, kun kotia pääsen.

(*Liisa menee perälle tekemään ostoksia, Laura ja Katri menevät oikealle.*)

VAPPU. Niinkuin sanoin, Johanna hyvä, nauloittain ei kannata myydä leipää nyt alle kahdentoista pennin, kun jauhot ovat niin kalliita. Mutta jos koko leiviskän ostat, saat vähän huokeammalla.

(*Risto ja Toppo ilmestyvät perälle.*) JOHANNA. En voi. Minulla ei tällä kertaa ole rahaa kuin yksi markka ja täytyy ostaa vähän maitoakin lapselle.

VAPPU. Tuolla tulee miehesi; ehkä saat häneltä lisää.

JOHANNA (*säpsähtää, kätkee kätensä esiliinan alle ja väistyy jonkun verran syrjään*).

RISTO. Niin, mitäs nyt teemme, Toppo? Ryyppy pitäisi saada näin aamutuimaan, eikä ole rahaa. (*Vetää taskunsa nurin.*) Ei niin penniä. Toinen tasku tyhjä, toisessa ei mitään. Sano, velikulka, mikä tulee meille neuvoksi.

TOPPO. Näetkö vaimoasi?

RISTO. Johanna? Onko hän täällä? No hitto, eukko ei ole tyhjin käsin torille tullut.

TOPPO (*hyräilee*). Heijuu, ajunttanpoo, nostakaa ylös, laskekaa jo.—Vaimolla rahaa, miehellä ei. Muistatkos vielä, mitä sinulle häissäsi sanoin? Rahat ovat minun, niitä et tuhlaakaan niin juuri kuin itse tahdot. Kävikö toteen?

RISTO. No, ei käynyt, ole siitä varma. Vai rahat ovat minun. Oho toki! Älä usko, rakas sielu, että kissa lentää. Johanna aina pitää neuvonsa ja hankkii itselleen jonkun pennin, mutta sekin kuuluu minulle, niin sanoo laki ja asetus.

TOPPO. Mutta eukkosi, eikö hän ole toista mieltä?

RISTO. Vastoin lakia ja oikeutta maassa? Ehei! Ei sitä niin sentään.—Elä maassa maan tavalla, taikka maasta pois.—Näetkös, kuinka hän minua pelkää. Piilottelee ja hiipii pakoon kuin varas juuri. Todistus siitä, että hänellä on rahaa. Malta vähäisen, Toppo, kohta saamme ryyppyä. (*Rientää Johannan luokse.*)

TOPPO. Jokohan tuo tottakin onnistuu. En minä vain vaimon sijassa—

RISTO. Johanna, odota, älä mene. Kuule onko sinulla yhtään rahaa?

JOHANNA. Kuinka niin?

RISTO. Minä olisin tarvinnut. Anna tänne, äläkä tee verukkeita, näenhän sen silmistäsikin, että sinulla on.

JOHANNA. On yksi ainoa markka, jonka sain kutomapalkkaa kahdesta sukkaparista. En minä voi antaa sitä sinulle, Risto. Se täytyy panna ruokaan, sillä lapsi itkee kotona nälissään.

RISTO. Joko sinä taas intät vastaan, vaikka hyvin tiedät, ettei se mihinkään auta. Tuo nyt vain kauniisti raha tänne, niin pääset vähemmällä vaivalla. Saat sinä aina toista sen verran kuin lapsen ruokaan tarvitset.

JOHANNA. Kolme vuorokautta meni minulta ummelleen noita sukkia kutoessani. Ennenkuin toisen markan ansaitsen, on lapsi kuollut nälkään. Enkä minäkään enää kykene työhön, ellen saa leipää. Moneen päivään en ole syönyt muuta kuin suolavettä ja perunoita. Lapsi kun sitten vielä imee tyhjää rintaa, niin onko ihme, että voimat menevät. Tuskin enää pysyn pystyssä.

RISTO. Kehtaat vielä valittaa. Eikö se ole oma syysi. Olisit mennyt sepältä lainaamaan, niinkuin tuhannen kertaa olen sanonut. Hän sinulta ei kumminkaan mitään kieltäisi.

JOHANNA. Enhän voi millään tavalla mennä velkaa tekemään, kun tiedän, etten sitä koskaan saisi maksetuksi. Koetan sitten ennemmin hankkia jollakin muulla keinolla taikka tulla ilman toimeen.

RISTO. Tee kuin tahdot, mutta syytä myös itseäsi, jos puutetta kärsit. Ja vedä ja joutuin roposi esiin. Toppo tuolla nauraa, kun näin kauan saan sinua rukoilla.

JOHANNA. En minä anna ainoata rahaani, en vaikka mikä olisi. Kuinka sinä julkeatkin sitä minulta tahtoa. Eikä siinä kyllin, että olet juonut ja tuhlaanut kaikki entiset säästöni, vieläkö sinun lisäksi pitää penni penniltä ryöstää minulta pienet ansionikin. Sinulla ei ole omaatuntoa, ei hiventäkään. Onko tuo enää laitaa, ettei mies huoli käydä työssä enää ollenkaan, juo vaan ja hurraa päivät päätään, siksi kun saa kaikki hävitetyksi, mitä vaimo on koonnut. Ajattele sentään vähän, mikä meille tulee eteen. Nyt olemme jo melkein maantiellä, eikä ole vielä kulunut kuin vuosi siitä, kun yhteen menimme. Keppikerjäläisiä meistä tulee tuossa paikassa, ei auta mikään.

RISTO. Oletkos huutamatta siinä. Kaiken näköisiä. Kun rupeaa pauhaamaan keskellä toria aivan kuin hullu. Etkö sinä vähän häpeä. Ihmisetkin sinuun katsovat kuin kummaan.

JOHANNA (*itkien*). Minkä sille taidan, kun olen näin onnettomaan tilaan joutunut. En suinkaan minä itsestäni välittäisi, mutta lapsi raukka kun saa kärsiä ja ihan nälkään nääntyä.

RISTO. Niin, itke siinä nyt vielä ja ruikuttele. Hyvästäkin asiasta kuin yhdestä markasta. Luulisi jo olevan hengen hädässä.

JOHANNA. Yhdestä markasta! Onko tämä sitten ensikerran, kun minulta väkisin otat hiellä ja vaivalla ansaitut pennini. Puhumattakaan niistä, mitkä olin kerännyt ennen naimisiin menoani.

RISTO. Vai myötäjaisistäsi sinä tässä vielä rupeat ylpeilemään. Mekomastakin summasta, kuin kuusisataa markkaa. Moni vaimo on tuonut tuhansia ja kymmeniä tuhansia miehelleen eikä niistä sentään pitkiä puheita pidä. Olet sinä se kapine, totta tosiaan.

JOHANNA. Ensi kerran niistä mainitsin ja olkoon myös viimeinen. En tiedä, kuinka tuo pääsi suustani. Kun mieli on katkera, tulee ihminen sanoneeksi paljon semmoista, jota ei tahtoisikaan.

RISTO. Niin, olkoon nyt; mutta tuo raha hyvällä jo tänne, taikka minä käsken poliisia tuolta avukseni. Näytetään, saadaanko eukkoa tottelemaan, vai ei. No, kuinka käy? Joko minä huudan? Hei, po—

JOHANNA. Ei, älä kärke, tuossa on. Ottaisit henkesi samalla, että pääsisin tästä kurjuudesta.

RISTO. Tästä kurjuudesta? Mikähän sinulla on hätänä siinä. Mene edes kotia tillittelemään, ettet joudu vielä koko kaupungin pilkaksi. (*Menee Topon luokse.*)

TOPPO. Noo, tuliko rahaa?

RISTO. Mikäs siinä oli. Näetkös tuota?

TOPPO. Hei, pullon hinta. Nytpä meidän kelpaa.

RISTO. Eukko minua vaan harmittaa. Kun pani vastaan, että pois tieltä.

TOPPO. Jo minä arvasin. Mutta ole mies, kärsi kaikki. Onhan jo virsikirjassakin sanottu että miehen pitää usein vaimonsa heikkoutta kärsimän. Ne, näet, kun ovat noita maailman hentoja astioita.

RISTO. Lähdemmekö sitten anniskeluun, vai kuinka?

TOPPO. Tietysti. Sinne menemme ja elämme taas niinkuin herrat vaan tämän päivää. (*Laskee kätensä Riston kaulaan; laulaa*)—Ei saa moittia juomari-poikaa, juomari-poikaa, juomari-poikaa, mies sen on paikallansa. Ja mies se on paikallansa— (*Menevät oikealle.*)

VAPPU. Mihinkä sinä jäit, Johanna? Tule pois leipä-kauppaan tekemään.

JOHANNA. Toisen kerran, Vappu kulta. Nyt ei sovi.

VAPPU. Minkätähden ei? Hintaako moitit?

JOHANNA. Ei, en minä hintaa moiti, mutta tällä erää täytyy jättää ostokset sikseen.

VAPPU. Tulehen kumminkin lähemmäksi, minulla olisi vähän muutakin puhumista. Kuule, etkö sinä tahtois ruveta kutomaan kangasta? Vörskyn rouva pyysi minua tässä tuonoin tiedustelemaan joltakulta luotettavaa ihmistä, joka olisi taitava semmoiseen työhön. Ajattelin kohta sinua, sillä muita en tunne, joiden rehellisyyttä voisin niin taata.

JOHANNA. Voi, kuinka mielelläni otan kankaan kutomista, jos vaan saan. Sehän olisi minulle oikein suureksi avuksi näin tiukkana aikana, sillä aina kankaalla kumminkin enemmän ansaitsee, kuin muulla käsityöllä. Joko hän kuinka pian tahtois saada sen kuteille?

VAPPU. Mene kuulemaan. Sano, että minä sinut lähetin. Mutta yksi asia vielä. Jos vain tahdot, niin saat minulta velaksi leipää. Tunnenhan sinut sen verran. Maksat sitten kun voit.

JOHANNA. Tuhannen kiitosta! Nyt kun minulle tulee työtä, voin sen ehkä piankin suorittaa.

VAPPU. Kas tässä on puoli leiviskää. Anna minä panen sen tuohon vaatteeseen.

JOHANNA. Jumala palkitkoon sinulle hyvytesi minua kohtaan, Vappu. En taida sinua niin kiittää kaikesta kuin pitäisi. (*Sitoo nyyttinsä, jättää hyvästi ja menee vasempaan.*)

HOMSANTUU (*tulee juosten oikealta ja lykkää yksipyöräisiä kärryjä, joissa hänellä on perunoita.— Katupoikia seuraa häntä kintereissä.*)

POJAT. Homsantuu, mustalaistyttö! Homsantuu! Kenen perunamaassa olet käynyt varkaissa?

HOMSANTUU (*torjuu poikia luotaan*). Oletteko siivolla siinä. Menkää tiehenne mokomat.

POLIISI. Missä olet noita kasvattanut?

HOMSANTUU. En missään. Nostamapalkkaa olen saanut jok'ainoan. Mutta mitä se sinuun kuuluu?

ENSIMMÄINEN POIKA. Sui muoria, onko muorilla vaaria?

TOINEN POIKA. Älkää menkö liian lähelle. Sillä on suu kuin syöväällä sudella.

KOLMAS POIKA. Varikseltako sinä, Homsantuu, olet varren saanut, ja korpiltako olet tuon nenän kopannut?

ENSIMMÄINEN POIKA. Kuinka sinusta tuli noin mustaverinen sitten vielä. Lieköhän emosi sinut kekäleistä keräillyt, sysilöistä synnytellyt?

(Risto ja Toppo tulevat perälle. Toppo estelee Ristoa menemästä Homsantuun luokse.)

TOINEN POIKA. Ettemmekö sinun sukuperäsi tuntisi, Homsantuu? Mustalainen äitisi oli.

KOLMAS POIKA. Ruumenpurnu, tervatynnyri, syltysammio—

RISTO *(repäisee itsensä irti Toposta ja ajaa pojat pois)*. Kyllä minä niille opetan. Pakenetteko siitä, vai? Semmoisia nulikoita. Koettakaapas vielä tulla tänne. *(Takaisin Homsantuun luokse.)* Hyvää päivää, Kerttu, taas pitkästä aikaa. Mitä sinulle kuuluu?

HOMSANTUU *(istuu kärryilleen ja viskelee perunoita palloina ylös ilmaan. Ei ole Ristoa näkevinään)*.

RISTO. Minä sinut pelastin noilta pojan pahuksilta.

HOMSANTUU. Turha vaiva. Niistä olisin kyllä itsekin selvinnyt.

TOPPO. Näet nyt, mitä sinä hänestä kostut. Kun viitsitkin tuon turjakkeen jäljessä juosta. Tule pois anniskeluun takaisin. Panemme pari peliä kontraa ja juomme pullon loppuun.

RISTO. Mene edellä, minä tulen jahka kerkiän. Täytyyhän miehen toki entistä morsiantaan tervehtiä, vaikka ihme olisi, eikös niin, Kerttu?

HOMSANTUU. Pysy vaan erilläsi. Minulla ei ole sinun kanssasi mitään tekemistä.

TOPPO. Siinä sen kuulit.

RISTO. Yhäkö sinä olet minulle äkeissäsi? Ja minussa, tiedätkös, tuo vanha rakkaus syytyi uuteen tuleen heti kun anniskelun ikkunasta näin sinun juoksevan ohitse.

HOMSANTUU *(hyppää ylös)*. Pois luotani.

RISTO. No, no, hiljaa, hiljaa. Enhän minä sinulle pahaa tee.

TOPPO. Perhana, kuinka uljas. Sinuun täytyy väkisenkin mieltä, Homsaliisa, vai mikä sinä olet.

HOMSANTUU *(kääntyy väkijoukkoon)*. Eikö kukaan tahdo ostaa perunoita? Kaksikymmentäviisi penniä kappa.

TOPPO. Päästäpä, Risto, minua likemmäksi. Paremmiin minä kumminkin osaan tyttöjen kanssa leikkiä laskea kuin sinä.

HOMSANTUU. Perunat ovat hyviä. Tulkaa katsomaan.

TOPPO *(puoleksi laulaen)*. Ofilia mansulalii, Ofilia mansulalii.—Muistatko vielä sukusi kieltä, sinä mustasilmä murheenlapsi? Ala bingelibii, ala dackeli dii, Saridoo! Ala hingeli bii, ala danckeli dii, Saridoo! Ala baskusi, nellusi, vatsusi, Sulamala, sulamala sumperin sutsatsii. Ofilia mansulalii, Simsilä, kimsilä, rattentaal.

HOMSANTUU. Mitä siinä suotta leukojasi levittelet ja hampaitasi harjoittelet.

TOPPO. Mustalaista se on, heimosi kieltä, etkö sitä tunne?—Ala bingeli bii, ala danckeli dii vaktartaa. Konsunellos vad, ala vengos vad, ala miira, miira Surted sudsura vaktartaa.

HOMSANTUU. Noin kiehunee kielesi vielä kerran pirun pihtienkin välissä.

TOPPO. Ei, Risto, lähdetään pois. Tuolle myrkkyhampaalle ei kannata suutansa pieksää.

RISTO. Jahka minä koetan.—Kerttu kultani, kanamarjani, punakukkani, sokeritokkani, tule paiskaamaan kättä ja sano: pois vihojen vimmaukset, puhas siunaus sijahan!

HOMSANTUU. Herjetkää minua kiusaamasta, te kyykkäärmeet; muutoin ei kunnian kukko laula.

RISTO (*laulaa*). Heija, veija, voikkoset ja heija veija vennen; Missä on se rakkaus, jok' oli meissä ennen—

HOMSANTUU. Olisi minulla vain ase, niin kuoliaaksi sinut löisin tuohon paikkaan.

TOPPO. Siinä vasta on kiukkupussi.

RISTO. Karhun sappi sillä tytöllä on.

HOMSANTUU. Karhun sappi ja kynsissä kymmenen viikatetta. Tule vaan lähelle, niin—

RISTO. Ettäkö sinua pelkäisin, sitten? Johan nyt. Syliini sinut sieppaan, ennenkuin tiedät asiastakaan.

HOMSANTUU. Anna minun olla, taikka noidun sinut suin syteen, päin saveen, jotta silmäsi kellelleen jäävät.

RISTO. Ethän sinä edes osaa noitua. (*Ottaa häntä vyötäisiltä.*)

HOMSANTUU (*repäisee itsensä irti ja viskelee häntä perunoilla*). Tuossa saat, tuossa, tuossa ja tuossa—

RISTO. Voi, lasta. Perunoillako luulet aikamiehen voittavasi? (*Koettaa taas ottaa hänestä kiinni.*)

HOMSANTUU (*ottaa hiekkaa maasta ja viskaa häntä silmiin*). Entäs nyt—entäs nyt—?

RISTO. Älä hemmetissä! Pahas, kun sokaisi minulta silmät.

HOMSANTUU. Saitko vihdoinkin tarpeeksesi.

TOPPO. No, Risto, tappiollehan sinä taisit joutuakin.

RISTO. Ole ilkkumatta. Tässä on tosi edessä.

HOMSANTUU. Kunpa kirvelisikin vähän aikaa. Muistat silloin antaa minun vastedes olla rauhassa.

TOPPO. Olisit totellut minua ja pysynyt anniskelussa.

RISTO. Auttakaa, hyvät ihmiset. Eikö kellään ole vettä tai maitopisaraa?

(*Ihmisiä kokoontuu ympärille. Homsantuu istuu kärryinsä reunalle.*)

ERÄS EUKKO. Mikä silmille on tullut?

RISTO. Tyttö tuolla viskasi ne täyteen hiekkaa ja multaa.

EUKKO. Kuka tyttö?

HOMSANTUU. Minä.

ÄÄNI VÄKIJOUKOSTA. Mustalainen, pakana.

TOINEN. Selkäsaunan sietäisit, mokoma.

EUKKO. Istu tuonne kärryille, niin saan katsoa niitä tarkemmin.

(*Homsantuu nousee ja antaa sijaa.*)

RISTO. Niin ne polttavat kuin tuleessa.

EUKKO. Ihmekö se on. Hyvä Jumala, silkka verihän niistä lähtee. Elä mies poloinen, hiero niitä enää. Voi, voi. Ei näistä ikinä kalua tule, näistä silmistä.

TOPPO. Oho? Jokohan tottakin niin hullusti kävi.

EUKKO. Sokeaksi tulee mies parka auttamatta. Sanokaa minua valehtelijaksi.

HOMSANTUU. Sokeaksi? Tuleeko hän sokeaksi?—Se ei ole totta.

ÄÄNI VÄKIJOUKOSTA. Kyllä Sauna-Anna tietää. Hän on hyvä silmäin katsoja.

HOMSANTUU. Eihän näkö niin vähästä voi mennä.

EUKKO. Tule katsomaan. Silmät ovat kuin veripallot juuri.

RISTO. Onko nyt mielesi hyvä, Kerttu? Voi, saakeli, kuinka niitä kirveltää.

HOMSANTUU. Pankaa niihin jotakin.

EUKKO. Mitäs tässä nyt osaan niihin panna.

HOMSANTUU. Rohtoa, voidetta. Ettekö tiedä neuvoa mitään.

EUKKO. Kyllä, jos vain on rahaa.

HOMSANTUU. Sitä saadaan. Sitä hankin vaikka kiven kolosta. (*Ottaa povestaan rahakukkaron.*) Tuossa aluksi. Lähettäkää joku apteekkiin. Uuteen apteekkiin, joka on tässä lähinnä. Pian, pian! Minä sillä välin toimitan enemmän rahaa. Eikö kukaan osta perunoita!

(*Eukko kuiskaa jotakin eräälle pojalle, joka lähtee menemään.*)

HOMSANTUU. Juokse, poika, juokse minkä ennätät.

RISTO. Tuska vaan nousee nousemistansa. Kyllä minulta nyt silmä-kullat menivät.

HOMSANTUU. Älä hätäile vielä. Odotetaan. Kohta tuo poika rohdot. Ehkä niistä on apua. Kun saat paljon rohtoja, oikein paljon. (*Juoksee perälle, jossa muutamia herroja seisoo tupakkaa polttaen.*)

ÄÄNI VÄKIJOUKOSTA. Tulipas tytölle hätä.

TOINEN. Se on tietty. Johan nyt vähemmästäkin.

HOMSANTUU. Hyvät herrat, annatteko minulle rahaa? Minä tanssin teille niin ihmeen kauniin mustalais-tanssin.

ENSIMMÄINEN HERRA. Tusan till vacker flicka.

TOINEN HERRA. Zigenerska, tror jag.

HOMSANTUU. Annatteko minulle rahaa?

ENSIMMÄINEN HERRA. Så innerlight hon ber.

KOLMAS HERRA. Nej, men se på de ögonen!

NELJÄS HERRA. Charmant!

HOMSANTUU. Hyvät herrat, saanko tanssia teille?

ENSIMMÄINEN HERRA. Vi låta henne dansa.

TOINEN HERRA. Ja, ja, naturligtvis.

KOLMAS HERRA. Ypperligt!

NELJÄS HERRA. Tanssi, tanssi. Sinä kaunis tyttö. Me anta raha! Kaunis tyttö sa paljon raha. Paljon raha.

HOMSANTUU. (*viskaa kärryt tieltään*). TEHKÄÄ SIJAA JA LAULAKAA!

(*Väkijoukko laulaa. Homsantuu tanssii.*)

Ilta on raitis, hauska on hyppely. Sävel on kaunis vilkas vippely. Tulkaapa tänne mua katsomaan, teille ma tanssin ja laulan vaan. Ma hyppelen ja laulelen. ma hyppelen ja laulelen.

Musta mun tukka, kaunis mun vartalo. Köyhä oon raukka, kurja kohtalo, päivällä tanssin ja iloitsen, öisin ma itken ja huokailen. Niin öisin itken, huokailen, vaan nyt mä nauran tanssien.

(*Kokoa rahaa esiliinaansa ja vie ne Ristolle.*)

Esirippu.

KOLMAS NÄYTÖS

Metsäinen seutu. Oikealla heinälato. Kuu loistaa.

HOMSANTUU (*tulee oikealta*). Pois täältä, kauas kauas pois.—Aina sinne, missä ei kuu kumota eikä aurinko paista. Taikka järven pohjaan tuonne, niin syvälle mutaan, ettei aallotkaan sieltä kadonnutta löytäisi. Mitä minä maailmassa teen? Ei minulla ole täällä sijaa; ei yksikään ihminen minua kaipaa eikä itke. Miksi, Jumala, loit näin kurjan olennon, josta ei kenellekään ole iloa, ja jota ei kukaan, kukaan, ei kukaan rakasta. (*Heittäytyy puun juurelle vasempaan ja puhkeaa haikeaan itkuun.*)

—*Vasemmalta tulee mustalaisjoukko, Helka edellä, Hagert, Ilona ja heidän kaksi lastansa jäljessä.*)

HELKA. Hei, tulkaa tänne! Täällä on lato, jossa saamme oivallisen yösijan. Heinissä makaamme tuolla paremmin kuin höyhentyynyillä.

ILONA. Muori, näetkö tuolla on joku pitkällään puun alla.

HELKA. Totta maar', siellä on ihminen. Hei, kuka se?

HOMSANTUU. Maan mato, tuonen toukka, kalojen ruoka.

HELKA. Kies'avita, jopa sinä olet meitä melkein kurjempi. Mistä olet, poloinen?

HOMSANTUU. Mistäkö olen? Niin, sanoisin, jos tietäisin. Onko turvattomalla tupaa, onko onnettomalla katosta? Sorsalla on sijansa, Allilla tyynet asunnot, mutta kovaosaisella on vaan korpi kotona, salo saunana ja aidan soppi suojana.

ILONA (*Hagertille*). Kuuletko, Hagert, hänen puhettaan? Ei hänellä ole kotoa enempää kuin meilläkään.

HAGERT. Ole hiljaa. Luuletko hänen sittenkään tahtovan tulla meidän seuraamme.

HELKA. Kovin näytät vielä nuorelta ja kuitenkin olet jo noin onneton. Eikö sinulla ole ketään maailmassa, joka sinusta pitäisi huolta? Vanhempia, sukulaisia, taikka tuttuja edes? HOMSANTUU. Ei ketään. Äitini on tiellä tietymättömällä, isäni lepää nurmen alla kirkkomaassa. Tuttuja ei ole muita kun taivaan tuiskut ja tuulet, ystäviä ei armaampia kuin ahon ainaiset ahavat. Mutta mitäpä siitä. Ne eivät kumminkaan suotta soimaa, eivätkä niin kovalasti petä kuin ihmiset.

HELKA. Totta, lapseni, totta!

HOMSANTUU. Tästä lähtien en enää menekään ihmisten ilmoille, sillä heidän pariinsa en kumminkaan sovi. Yksin on hyvä olla. Ei ole kenenkään tiellä, ei kenenkään pilkattavana, eikä turmele silmiä keltään.

ILONA. Voi, Hagert, minun käy niin sääli tuota onnetonta.

HAGERT. Anna nyt, kun äiti häntä puhuttelee.

HELKA. Mikä sinun on nimesi, tyttö raiska?

HOMSANTUU. Kerttu.

HELKA. Kerttu?—Kuuletko, Hagert, hänen nimensä on Kerttu. Entä sukunimesi, sukunimesi, lapsi?

HOMSANTUU. Väänänen.

HELKA. Tuusniemeltä?

HOMSANTUU. Sieltä oli isäni.

HELKA. Ja äitisi, lapsi, kuka oli äitisi?

HOMSANTUU. Sanotaan hänen olleen teidän heimoanne, sanotaan hänen jättäneen isäni, kun olin vielä pieni, vain kapalolapsi. Eikä hänestä sittemmin ole mitään kuultu.

HELKA. Tule tänne sieltä puun varjosta, lapsi, tänne kuutamoon, että näen silmäsi. Ooh, taivaan taatto, olethan sinä oma Ailini, ihka elävänä. Hagert, katso noita silmiä, tuota otsaa, noita hiuksia. Totta totisesti sinä olet minun lihaani ja vertani. Tule syliini, lapsi, tule mummosi syliin.

HAGERT. Terve, Kerttu, tässä näet enosi.

ILONA. Ja tässä hänen naisensa. Nyt et enää ole yksin, Kerttu, sinulla on sukulaisia ja ystäviä.

HOMSANTUU. Minulla sukulaisia, ystäviä? Onko se mahdollista? Entä äitini, missä on hän?

HELKA. Maan povessa, lapsi. Heliät hiekat ovat hänen silmänsä peittäneet jo ummelleen kuusitoista vuotta. Äitisi sai paljon kärsiä, Kerttu, maailman rantaa vaeltaessaan. Kaikki tuimimmat tuulet antoi taivaan taatto hänen ylitsensä käydä. HOMSANTUU. Äiti raukkani!

HELKA. Näetkös, Kerttu, hän heitti heimonsa, hylkäsi oman sukunsa ja siitä hänelle rangaistus koitui. Turvapaikan ja paremman elannon luuli hän saavansa, kun meistä erosi, mutta silloin vasta poloisella apeat mielialat alkoivatkin. Mieheensä kodissa hän oli kuin karilla lokkien seassa. Häntä vihattiin sukunsa tähden, sorrettiin ja vainottiin, siksi kunnes hän, lapsi sylissä, pakeni jälleen luoksemme. Mutta nuo pedot ajoivat häntä takaa ja riistivät sinut hänen rinnoiltaan, eikä siitä hetkestä saakka äitisi enää tervettä päivää nähnyt. Kaiho kalvoi hänen sydäntään ja vei koitopäiväisen viimein maailman vaivoista pois manalan majaan.

HOMSANTUU (*hiljaa itkien.*) Onnellinen hän!

HELKA. Monta vuotta on siitä ajasta vierinyt, ja me yhä vain maita mantereita kiertelemme. Mutta vasta nyt vei tiemme takaisin näille kammotuille seuduille. Mikä ihmeellinen sattuma meitä lieneekin yhteen johdattanut. Sinä tietysti tästä lähtien seuraat meitä, vai kuinka, lapseni?

HAGERT. Totta vissiin, Kerttu. Älä ajattelekaan muuta.

ILONA. Me pysymme yhdessä aina kuolemaan saakka, eikö niin, Kerttu?

HELKA. Ja vaikkei olekaan tiluksia eikä kartanoita huostassamme, niin onhan sen sijaan tuo kultainen vapaus. Mitä meiltä puuttuu, kun samoilemme soita ja maita, kun metsissä käen kukuntaa kuuntelemme, taikka kun marjaisilla ahoilla päivän paisteessa venyttelemme. Maantiellä on majamme, turpeessa muut tupamme, ja lämmittävänä lietenä kaikkialla rakkaus ja yksimielisyys. Ei, vaikka mikä olisi, tätä elämää en vaihtaisi, en kuninkaan valtikkaan.

HOMSANTUU. Mummo, minä seuraan teitä. Voi, tästä syntyy uusi elämä. Ja nuo lapset. Teidänhän ne ovat? Tulkaa syliini, pienokaiset, tulkaa. Minä pidän teitä niin hyvänä, niin kovasti hyvänä. Saahan serkku kantaa teitä sylissään aina matkalla, ja hoitaa ja vaalia teitä, saahan?

LAPSET. Saa, saa.

HOMSANTUU. Ja väliaikoina leikimme sokkosilla ja piilosilla ja hippasilla. Ja sitten serkku opettaa teitä tanssimaankin,—kaakkuria, köttöstä, pitkinsiltaa, kopukan vaihtoa ja hallin lumppua. Meille tulee niin hauskaa, niin ihmeen hauskaa. Mutta eikö sinua palella, raukka, kun kaulasi on noin avoinna. Näytäpä, serkku sitoo huivin ympärillesi. Kas niin, nyt on lapsella lämmin. Mikä sinun on nimesi, pikkuiseni?

TYTTÖ. Ilona minä olen niinkuin äitikin.

HOMSANTUU. Vai olet sinä äitisi kaima. Ja sinä, poikaseni, sinä varmaan olet isäsi kaima.

POIKA. Ei, minulla on oma nimi: Herman Gabriel.

HOMSANTUU. Meistä varmaan tulee hyvät toverit, Herman, uskotko sen?

HERMAN. Kyllä. Ja minä osaan jo laittaa perunapaistikkaitakin, mutta Ilona ei osaa. Mitäs ne tytöt semmoisiin pystyisivät.

HOMSANTUU. Niin—perunapaistikkaita—(*Irtautuu lapsista ja nousee levottomana.*) Kuinka saatoinkaan sen unohtaa. Mummo, olethan sinä vanha ja kokenut, varmaan tunnet paljon lääkkeitäkin. Etkö voisi laittaa silmille semmoista voidetta, joka estää sokeaksi tulemasta. Minä päivällä heitin multaa erään miehen silmiin ja siitä sanotaan hänen tulevan sokeaksi! Ajatteles, sokeaksi, iäksi päiväksi sokeaksi! Ja minä, kurja, hänet niin onnettomaksi tein. Mummo, jos suinkin voit, niin paranna hänen silmänsä, muuten en koskaan enää saa rauhaa.

HELKA. Minkätähden sinä hänen silmiinsä multaa heitit, lapsi?

HOMSANTUU. Kun minulla on niin paha luonto, mummo. Minä vihasin häntä, raivokkaasti aivan, ja minä tahdoin saattaa hänet turmioon. Olisi vain ollut ase kädessäni, varmaan olisin hänet kuoliaaksi lyönyt. Minä olen niin kiukkuinen ja minulla on niin kauhean häijy luonto.

HELKA. Ja minkä tähden sinä häntä vihasit, Kerttu?

HOMSANTUU. Minkätähden häntä vihasin? Niin, minkätähden! Kaiketi vain sentähden, että häntä ennen niin äärettömästi rakastin.

HELKA. Oliko hän sinut pettänyt?

HOMSANTUU. Älä kysele kaikkia, mummo.

HELKA. Oliko hän sinut pettänyt, Kerttu? Minä tahdon sen tietää.

HOMSANTUU. Ja jos hän olisi sen tehnytkin, mitä sitten? Voiko häntä soimata siitä, että hän jätti mustalaistyön, kun hänellä oli vara valita parempia. Kaikki muut olisivat tehneet samoin.

HELKA. Tietysti, sehän on heidän tapansa. Ei se synti ole, jos mies halpa-arvoisen naisen viettelee ja onnettomaksi saattaa. Tuhannet ovat sen tehneet eikä sitä heille ole viaksi luettu. Ei heitä siitä sakoteta eikä panna linnaan. Voi, teitä kristityitä, minkälaisia te olette. Ulkokullatuita, tekopyhiä, ei muuta. Kyllä ovat hurskaita olevinaan, kun pyhäisin istuvat kirkossa ja kuuntelevat pappinsa ikävää saarnaa, mutta annas, kun selkensä kirkkoon kääntävät, niin kohta susi astuu esiin lampaan nahasta. Toisin ne kurjat opettavat, toisin ne elävät, se on totinen tosi. Ja olen minä niin mustalainen kuin olenkin, mutta sen vaan sanon: minua nuo ihmiset inhottavat.

HAGERT. Älä kaikkia sentää tuomitse, muori. On lampaan päässä hyviäkin paikkoja.

HELKA. Minä en ole hyviä nähnyt, niin paljon kuin olenkin maailmaa vaeltanut. Yhtäläisiä ovat kaikki, ei toinen ole toistaan parempi. Ja meitä he sitten vielä hylkivät, pitävät meitä koiriaan halvempina. Sanovat Jumalansa meitä kironneen ja ikuiseen maanpakoon tuominneen. Ja yhtä kaikki pitäisi meidän käymän kirkossa, ja palveleman tuota Jumalaa. Kyllä kai! Kuinka olikaan asia? Sinä tahdoit minua auttamaan sitä miestä, joka sinut on pettänyt? Laittamaan voidetta hänen silmilleen?

HOMSANTUU. Niin, mummo, jos vain suinkin voit sen tehdä.

HELKA. Voisin kyllä, mutta minä en tahdo. Kuuletko, minä en tahdo. Pikemminkin laittaisin hänelle sellaista voidetta, joka viimeisenkin valkeuden hänen silmistään veisi. Niin siihen minulla, jumaliste, olisikin halua.

HOMSANTUU. Sinä voisit parantaa hänen silmänsä etkä tahdo. Etkö sittenkään, vaikka tiedät, että minun täytyy hukuttaa itseni, jos hän tulee sokeaksi.

HELKA. Mitä hullua! Sinäkö hukuttaisit itsesi sen miehen tähden, joka sinut on pettänyt? Sinä niin paljon säälisit noita petoja, jotka äitisi kuolemaan saattoivat ja jotka heimoasi kiroavat. Ei! Niin mieletön ei ole minun tyttäreni tytär. Sitä et saa minua uskomaan.

HOMSANTUU. Mummo, lyhyesti: parannatko hänen silmänsä, vai et?

HELKA. En! Ja vaikka hän iankaikkisesti pimeydessä vaeltaisi, en! En sittenkään, en!

ILONA (*kietoo kätensä Homsantuun kaulaan*). Kerttu, älä tällä hetkellä puhu mummolle enää mitään siitä asiasta. Odota siksi kuin hänen mielensä lauhtuu.

HELKA. Mitä kuiskuttelet siellä, Ilona? Pois, latoon tuonne lapsinesi. Ja heinille nukkumaan nyt kaikki. Sinä myöskin, Kerttu. Taikka jäähyttele vaan ensin luontoasi täällä ulkona, jos niin tahdot. Mutta älä puhu minulle sanaakaan enää siitä miehestä, muista se. (*Menee toisten jäljessä latoon.*)

HOMSANTUU. Hyvästi, mummo! Hyvästi, te kaikki. Minua ette enää näe. Parempi olla järven pohjassa siikojen sisarena, kuin tuommoisten kovasydämisten sukulaisten parissa. (*Aikoo lähteä.*)

RISTO (*oikealta*). No, hei! Sainpa kuin sainkin sinut käsiini. Jo minä arvasin, ettei sinua muualta ollut etsiminen kuin Niittylän heinäladosta.

HOMSANTUU. Kuinka on silmiesi laita, Risto? Tuletko tottakin sokeaksi?

RISTO. Pahaa pelkään. Eihän niitä tahdo kärsiä katsella paljon ollenkaan. Varsinkaan tällä toisella.

HOMSANTUU. Mutta rohdot ja voiteet? Eikö niistä ole apua?

RISTO. Mitäs tyhjää. Kahta hullummin rupesi vain kirvelemään.

HOMSANTUU. Miksi et minulle kosta, Risto? Ottaisit puukkosu ja pistäisit sen rintaani.

RISTO. Johan nyt. Siitäkö ne sitten paranisivat.

HOMSANTUU. Kun voisin edes jollakin tavalla tämän sovittaa sinulle,

Risto.

RISTO. Ja tahtoisit sen todellakin tehdä, Kerttu? Totta puhuen, siinä toivossa tänne tulinkin jäljessäsi.

HOMSANTUU. Josko tahtoisin! Kysy sitä. Henkeni antaisin, kun vain saisin sinulle näkösi jälleen.

RISTO. Se nyt on mahdotonta. Mutta voisithan minua hyvittää jollakin muulla tavalla.

HOMSANTUU. Risto, minä tiedän! Itse et enää voi ansaita elatustasi, jos tulet sokeaksi. Mutta minä teen työtä ja elätän sinua. Ja minä jaksan tehdä, saatpa nähdä. Ei ole kellään niin paljon voimia kuin minulla. Kuinka hullu olinkaan. Järveen päätin jo mennä, kun olin niin suuttunut itseeni ja elämään. En tullut ajatelleeksikaan että voisin olla sinulle avuksi ja hyödyksi.

RISTO. Saattaisihan tuo tosiaankin olla. Mutta naisen työstä maksetaan niin vähän. Ei niillä tuloilla pitkälle juosta.

HOMSANTUU. Niinpä tiedän minä toisenkin neuvon. Kuljen markkinoilla ja tanssin ja laulan. Ja herrojen juomatiiloissa vielä paremmin. Ooh, kyllä minä keinot keksin. Muistatko kuinka paljon rahaa nuot herrat tänäkin päivänä antoivat minulle torilla.

RISTO. Niin, tuo ei ole hullumpi tuuma. Jotakin sinnepäin minäkin ajattelin.

HOMSANTUU. Sinä elät kuin kreivi tästä lähtein, Risto. Aina vähän päästä minä kannan sinulle rahoja. Ja silloin käy mieleisi joka kerran iloiseksi. Eikös niin, Risto?

RISTO. Se on tietty. Kun saan rahaa.

HOMSANTUU. Mikä hupakko minä olen. Itken ja nauran yhtäaikaan.—Tuntuu niin hyvältä ja kevyeltä nyt, vaikka kyyneleet vielä silmissäni. Ihme, etten kohta huomannut, millä tavalla voisin vähän parantaa tuota onnetonta tekoani.

RISTO. Olet sinä yhtä kaikki oikein soma. Semmoinen kummallinen luonto. Niin äkeissäsi vielä tänä aamuna ja nyt noin hyvä taas. Mihin sinun kiukkusi joutui, kun siitä ei enää ole merkkiäkään jäljellä?

HOMSANTUU. Se vaipui kuin vaha tuleen. Katosi kuin kaste kankaalta. Älä sitä enää muistele, Risto. Häpeän jo itsekin tyhmyyttäni.

RISTO. Mutta tiedätkö mitä, Kerttu?

HOMSANTUU. Anna kuulla.

RISTO. Ota minut mukaasi, niin kuljemme yhdessä markkinoilta markkinoille ja kokoomme rahaa oikein kosolta.

HOMSANTUU. Yhdessä? Sinäkö ja minä?

RISTO. Niin, me molemmat juuri. Näes, minä kumminkin tunnen paremmin herrojen kokouspaikat ja sen semmoiset. Et sinä niistä selkoa saa, ellen minä tule sinua neuvomaan ja viemään.

HOMSANTUU. Mutta kuinka voit sen tehdä, jos sokeaksi tulet?

RISTO. Ehkä en sentään tulekaan. Niin, tarkoitan tietysti, etten aivan umpisokeaksi tulisi.

HOMSANTUU. Entä Johanna?

RISTO. Jääköön tänne ja elättäköön itse henkensä. Ei hänellä ole hätäpäivää. Työtä saa niin paljon kuin tahtoo tehdä.

HOMSANTUU. Niin, mutta—

RISTO. Ei hän minua kaipaa, älä sitä pelkää. Kiittää vain, kun pääsee.

HOMSANTUU. Sinusta miehestään! Kuinka se on mahdollista?

RISTO. Usko, jos tahdot, mutta niin on asiat. No, mitä tuumaat? Lähdemmekö yhteen matkaan?

HOMSANTUU. Kun kysyn mummolta.

RISTO. Mummolta?

HOMSANTUU. Mummolta ja enolta, jotka nukkuvat tuolla ladossa. Heidän seurassaan meidän

kaiketikin tulisi vaeltaa.

RISTO. Helkkarissa! Vai on siellä ladossa ihmisiä. Puhutaan sitten hiljaa. Tule istumaan tuonne puun juurelle, Kerttu, niin saamme jutella,—tuonne vähän kauemmaksi.

HOMSANTUU. Miksi juuri sinne. Onhan tässäkin yhtä hyvä.

RISTO. Ei, tule tuonne, niin supatan jotakin korvaasi. No,—mitä sinä epäilet?

HOMSANTUU. En tiedä. Nyt on jo yö ja siellä on niin pimeää.

RISTO. Älä ole lapsellinen, tule pois vain. (*Vetää Homsantuuta kädestä.*)

HELKA (*huutaa ladosta*). Kerttu! Hei, Kerttu, oletko siellä ulkona?

HOMSANTUU (*vetää kätensä pois*). Laske minut, mummo huutaa. Ja mene pian pois, Risto; mene mene, ettei mummo näe sinua.

RISTO (*tarttuu vielä uudelleen häneen*). Hiljaa!—Odotetaan pikkuisen, ei suinkaan hän tänne tule.

HELKA. Kerttu, missä olet?

HOMSANTUU. Päästä minut, Risto, kyllä hän tulee. Parin päivän päästä saat minusta tietoja, hyvästi siksi.

RISTO. Onko se varma?

HOMSANTUU. Luota siihen. Nyt hän jo tulee.

RISTO. Hyvästi sitten niin kauaksi! (*Menee.*)

HELKA (*katsoo ladon ovelta*). Mitä viivyt siellä niin myöhään? Tule pois nukkumaan jo.

HOMSANTUU. Mummo, kuule! Rakastatko minua vähääkään?

HELKA. No, hei, lapsi! Miksi sitä noin rajusti kysyt. Tietysti minä sinua rakastan. Olethan omaa sorrettua heimoamme, ja olethan omaa lihaani ja vertani. Tietysti minä sinua rakastan.

HOMSANTUU. Sitten otat ystäväni myöskin omiesi joukkoon ja katsot häntä samoin kuin minuakin sukuumme kuuluvaksi. Teethän sen, mummo?

HELKA. Tarkoitatko tuota miestä, joka sinut petti?

HOMSANTUU. Hän ei sitä enää tee.

HELKA. Ja ellen suostuisikaan ottamaan häntä mukaan, mitä sitten, Kerttu?

HOMSANTUU. Niin vaellamme silloin omia teitämme.

HELKA. Lapsi, lapsi, sinä olet sokea, vaan ei tuo mies, jota ystäväksesi sanot. Tule latoon nyt täältä yökylmästä. Ei ole terveellistä valvoa öitä yksinäisyydessä, Kerttu. Äitisi noudatti sitä tapaa eikä se hänen sydänsurujaan lieventänyt.

HOMSANTUU. Vastaa minulle ensin. Suostutko vai et?

HELKA. Täytyneehän mun. Mikä siinä muukaan auttaa.

HOMSANTUU. Kiitoksia, mummo!

HELKA. Mutta tiedä myöskin: jos hän vielä kerran sinut pettää, silloin minä hänet surmaan.

HOMSANTUU. Jos hän vielä kerran minut pettää, niin *sinä* et häntä surmaa, vaan minä.

Esirippu.

Johannan ja Riston asuinhuone. Vasemmalla kangaspuut, joissa kuteilla oleva kangas on kiinni. Oikealla kätkyt. Peräseinällä oikealla vuode; keskikohdalla ovi porstuaan. Johanna istuu jakkaralla, tuudittaen lasta. Risto on pitkällään vuoteella.

JOHANNA (*laulaa hiljalleen*).

Tuuti lasta tuonelahan, tuonne kirkon kammioon. Siell' on tupa turvekatto, hieno hiekka peltomaana. Tuonen viita, rauhan viita! kaukana on vaino, riita, kaukana kavala maailma—

RISTO (*kääntyy kärsimättömänä toiselle kyljelleen*). Oles tuossa hiljaa, että saan maata.

JOHANNA (*Jakkaa laulamasta. Liikuttelee vielä hetken kätkyttä tarkastaa, onko lapsi nukkunut, ja nousee hiljaa*). Risto,—oletko valveilla?

RISTO. Niin mitä sitten?

JOHANNA. Pyytäisin sinua pikkuisen aikaa kaitsemaan lasta. Minun täytyy käydä Vörsdyn rouvan luona saadakseni kuteita kankaaseen.

RISTO. Viivytköhän siellä kauankin?

JOHANNA. En kuin siunaaman hetken.

RISTO. Ihan olen hukassa, jos se sillä aikaa herää ja rupeaa huutamaan. En minä sitä koskaan saa taukoamaan, koetan tai olen koettamatta.

JOHANNA. Tuskin hän herääkään tällä välin, kun vasta juuri nukkui.

RISTO. Saattaisit pyytää Vörsdyn rouvalta pari markkaa rahaa työsi päälle. Ei suinkaan hän sitä kiellä.

JOHANNA. Se on niin vaikeata, Risto. En minä voi mennä etumaksua pyytämään. Eikä meillä tällä haavaa ole suurempaa tarvettakaan, kun on leipää ja särvintä kotona.

RISTO. Tarvitaanhan sitä rahaa muuhunkin, ei vain ruokaan. Saappaanikin ovat rikki, pitäisi viedä niitäkin paikattavaksi.

JOHANNA. Onhan sinulla toinen pari ehjiä. Pidä niitä siksi kuin saan kankaan kudotuksi. (*Ovella.*) Kai sinä sitten olet kotona sen aikaa, ettei lapsi jää yksin?

RISTO. Ala mennä; ehkäpä tuosta huolen pidän.

JOHANNA (*menee*).

RISTO (*huutaa*). Taikka,—joko se meni? Johanna! Kuules vielä kun sanon, Jo-han-na!

JOHANNA (*aukaisee oven ja seisoo kynnyksellä*).

RISTO. Tuo sieltä nyt kumminkin vähän rahaa mukanasi, että saan edes pullon olutta taas pitkästä aikaa.

JOHANNA. Mahdotonta! Mitä rouva sanoisi, jos pyytäisin häneltä rahaa olueen?

RISTO. Onko sinun pakko sitä hänelle ilmoittaa, hupsu. Voithan sanoa minun olevan sairaana, esimerkiksi, ja tarvitsevan rohtoja.

JOHANNA. En minä rupea valehtelemaan, Risto.

RISTO. Et rupea, et rupea! Tuommoinen sinä juuri olet. Aina ja aina vastahankaan, ei koskaan myötä. Mene sitten tiehesi siitä, että kerran takaisinkin joudut, mene joutuin.

JOHANNA (*menee*).

RISTO (*haukottelee pitkään ja nousee sitten istumaan*). Ei tästä ole. Illat ikävät ja päivät pitkät kuin nälkävuodet. Eikä sitä Homsantuutakaan kuulu tulevaksi, vaikka niin varmaan lupasi. Pitäneen mun lähteä häntä hakemaan taas.

TOPPO (*pistää päänsä ovesta sisään*). Morjens! Kotonahan sinä oletkin?

RISTO. Missäpä sitten.

TOPPO. Vielä hän kysyy. Anniskelussa sinua enimmäkseen on tähän saakka tavattu.

RISTO. Mitä siellä ihminen enää tekee, kun rahat ovat menneet huihelkkariin.

TOPPO. Eikä ne sinun kynsissäsi kauan riittäneetkään, se täytyy tunnustaa.

RISTO. Oliko kumma. Yksi kuusi sataa markkaa. Ei sillä pitkälle juosta.

TOPPO. No, eihän se niin suuri summa liene mennäkseen, vaikka kyllä saa hikoilla, ennenkuin se koossa on.

RISTO. Kävitkö muuten anniskelussa?

TOPPO. Sieltä juuri tulen.

RISTO. Ja siellä oli miehiä?

TOPPO. Kuinkas sitten. Ainahan siellä väkeä on, oli aika päivästä mikä hyvänsä.

RISTO. Päivästä taikka yöstä. Kyllä me sentään olemme niitä velikultia, Toppo, kun kaikki ympäri käy.

TOPPO. Älä sano! Mehän tässä vasta parhaita miehiä olemmekin, jos oikein ajattelet. Tuskin maailma pystyssä pysyisikään ilman meitä.

RISTO. Ole nyt! Ihanko sinä tuota tosissasi sanot?

TOPPO. No, kuulehan! Kenen hartiat täällä kuorman kantavat, herrainko vai työväen? Kuka työn tekee, ja kuka työstä hedelmät nauttii, selitämpäs se seikka.

RISTO. Niin, niin, voi olla. Mutta minä oikeastaan tarkoitinkin tällaisia maailmanmattia, kuin sinä ja minä ja moni muu.

TOPPO. Jotka muka juomme. Vaan siinäpä se juuri onkin. Näes, tässä maassa on meidän osamme niin ylen viisaasti järjestetty, ettemme missään tapauksessa ole tarpeettomia jäseniä yhteiskunnassa. Elimme niin tai näin, aina me vain autamme maan parasta. Jos teemme työtä, se on hyvä, jos juomme, ei sekään ole paha. Ellei olisi viinan juojia, ei olisi viinakeittimöitä, ellei olisi viinakeittimöitä, ei valtio saisi viinaveroja. Ja millä se sitten kouluja ja rautateitä laittaisi?

RISTO. Tosiaankin! Kun minä en ole tullut tuota ajatelleeksi. Sinä et ole mikään tyhmä mies, sinä, Toppo.

TOPPO. Mutta herrat sen sijaan! Juovat kalliita ulkomaan juomia, käyvät ulkomaan verassa, ruoat, huonekalut ja vihon viimeisetkin tarpeettomat tarpeet, kaikki vaan pitää ulkomailta tuotaman. Eikö tämä rasita maata? Ja millä se korvataan, ellei juuri alhaisemman kansan hiellä ja työllä.

RISTO. Ja nälällä.

TOPPO. Niin kyllä, nälällä vielä lisäksi. Rehkiköön meikäläinen kuinka paljon hyvänsä, niin eipä sittenkään saa sen vertaa, että sillä kunnolleen toimeen tulisi. Hullu paljon työtä tekee, viisas elää vähemmälläkin. Minä puolestani en huolikaan työllä liiaksi hartioitani kiskoa, vaan juon ennemmin, koska sillä vielä jalomasti hyödytän tätä ihmiskuntaa.

RISTO. Kuin työnteolla?

TOPPO. No, aivan. Katsos, nyt, eikö tämä ole selvä. Jos teen työtä, rikastutan vain entisiä rikkaita, että pääsevät elämään yhä suuremmassa ylellisyydessä, mutta jos juon, niin edistän sivistystä maassa, ja se, tiedämmä, on vähän toista se. Kun tässä tuonnoin luin sanomista, kuinka suuret voitot anniskelut viimekin vuonna olivat antaneet, ja kuinka niitä varoja sitten riitti lukusaliin, kansankirjastoon, tyttökouluun ja kaikenmoisiin hyviin laitoksiin, niin jopa arvelin itsekseni (*Jaulaa*): Ei saa moittia juomaripoikaa, juomaripoikaa, juomaripoikaa. Mies se on paikallansa ja mies se on paikallansa— (*Taukooa äkkiä; puhuu.*) Tule, velikulta, anniskeluun.

RISTO. Dengi nietu.

TOPPO. Eikö sinulla ole mitään pantattavaa täällä?

RISTO. Väntä! Totta toisen kerran, sinä sanoit sanan. Annahan olla. Leikkaamme tuosta Johannan kankaan poikki ja viemme sen anniskeluun pantiksi. Mitä luulet? Käykö laatuun?

TOPPO. Miksei se kävisi; mutta mitä vaimosi siitä sanoo?

RISTO. Minä Johannasta vähät. Minkä hän minulle voi? Itkeä tirauttelee ensin, hankkii sitten rahaa ja lunastaa kankaan pois. Sillä se on tehty. Tulepas neuvomaan, en tiedä oikein, kuinka tässä pitäisi menettelemän.

TOPPO. Älä niin täperältä leikkaa, jätä korttelin verran kudottua ja anna sitten mennä tuota rantua pitkin. Noin ikään. Ja nythän se on poikki. Tukista vain irti vielä. Hätäkös tässä. Kyllä tällaisella kankaalla aina viinaa saa. (*Laulaa*): Mitäs minä muuta kuin juon ja rallaan henttuni tavaralla ja ralla. Mitäs minä muuta kuin juon ja rallaan henttuni tavaralla—

RISTO. Ole nyt jo rallatteleematta ja auta kangasta kääroön sinäkin. Hyvästä lykystä Johanna vielä tulee kotiin, ennenkuin ehdimme tästä pois.

TOPPO (*Jyö jalallaan tahtia*). Mitäs minä muuta kuin juon ja rallaan henttuni tavaralla ja ralla. Mitäs minä muuta kuin juon ja rallaan henttuni tavaralla—

RISTO. Sinä olet ihan hullu, taikka olet jo saanut muutamia ryyppyjä liikaa tänä aamuna.

TOPPO. Mies syö ja mies saa, ja miehelle Jumalakin antaa. Eikös meille nytkin siunaantunut kohta toista, kun entinen loppui. Olemmehan me niitä onnen poikia sentään.

RISTO. Mutta minä olen vallan hukassa tämän kankaan kanssa, kun sitä vielä on niin pitkältä. Enhän minä saa sitä kokoon. Ja sinäkin piekset suutasi siinä tyhjään etkä kehtaa edes auttaa.

TOPPO. Olet sinä oikea pötkelö. Näytäs tänne. Mikä konsti tässä on. Sinä vain suotta hätäilet. Noin sen pitää käymän, noin, ja noin. Kas, tuossa noin. Pane se kauniisti käsivarrellesi. Ja nyt turskisti anniskeluun. Kannattaakin poikain ylpeillä, kun on tuommoinen kangaspakka hartioilla.

RISTO. Kun ei vain Johanna tulisi meitä tiellä vastaan. Syntyisi siinä pieni kahakka, ennenkuin ohi pääsisimme.

TOPPO. Älä pelkää, ei hän tule. Seuraa meitä hyvä lykky sen verran.

(*Aikovat mennä, kun samassa ovi aukeaa ja Leena-Kaisa astuu sisään.*)

RISTO (*pelästyy, hyppää Topon taakse ja koettaa kätkeä kangasta*). Nyt tuli kummat!

TOPPO. Hulipit, sanoi ryssä, kun parta paloi.

LEENA-KAISA. Jumalan terveeksi. Mitäs minua noin pelästyttte?

RISTO. Luulin teitä Johannaksi. Hyvää päivää!

LEENA-KAISA. Mihinkäs ollaan menossa?

RISTO. Eipä paljon mihinkään. Ajattelimme vaan pikipäin pistäytyä tästä kaupungilla.

LEENA-KAISA. Onko Johanna kotosalla?

RISTO. Ei ole. Hän lähti käymään Vörsdyn rouvan luona. Jotakin asiaa, luulemma.

LEENA-KAISA. Mutta kuinka sitten voitte mennä pois ja jättää lapsen yksin?

RISTO. Helkkarissa! En muistanut koko lasta.

TOPPO. Ja miestenkö sitten pitäisi lapsia paimentaman? Jo nyt maailma kääntyy nurin.

RISTO. Ehkä Leena-Kaisa istuu täällä pojan luona sen aikaa. Kyllä Johanna pian tulee, ei hän kauan viivy.

LEENA-KAISA, Yhden tekevää. Saatanhan minä jäädä tänne, koska teillä on johonkin mentävää.

RISTO. Niinpä me lähdemme, Toppo.

TOPPO. Napletsoo, mars! (*Menevät.*)

LEENA-KAISA. Mitä hän tuota kangaspakkaa noin selkensä takana piilotteli? Pelkäsikö minun silmiäni siitä osaa vievän. (*Istuu jakkaralle ja tuudittelee jalallaan kätkyttä; ottaa taskustaan sukankutimen.*) Ei siitä Johannastakaan ole. Kun kehtaa jättää miehensä lasta hoitamaan, sillä välin kun itse kylää hyppää. Jotakin asiaa, sanoi Risto. Kyllä kai! Usko sitä. Tikusta pian asian laittaa, kun mieli kaupungille tekee. Hohhoo sentään näitä ihmisiä. (*Laulaa hiljaisella äänellä.*) Ah suruton! koskas synnistä lakkaat, Kuink' kauan synniss' murheetonna makaat? Ah herää, aika on jo tull', Viel' tahtoo

Jumal' laupias olla sull'.

JOHANNA (*tulee*). Kas, Leena-Kaisa. Hyvää päivää!

LEENA-KAISA (*kääntyy*). Jumal' antakoon.

JOHANNA. Terve! Mitä kuuluu?

LEENA-KAISA. Ei entistä enempää. Mitä itsellesi?

JOHANNA. Kiitos kysymästä. Kyllä meilläkin Jumalan avulla päästään taas vähän alkuun. Tiedättekö, kun minulla oli semmoinen onni, että sain kankaan kutomista. Vappu sitä toimitti minulle Vörskyn rouvalta. Oikein siunattu ihminen, se Vappu.

LEENA-KAISA. Paljonko Vörskyn rouva maksaa kyynärältä?

JOHANNA. Vain kaksikymmentä viisi penniä, mutta onhan sitä siinäkin. Kun aamusta iltaan istuu kankaan ääressä, niin kutoopa neljä kyynärää ja se tekee jo markan. Millä sitä meikäläinen senkään vertaa ansaitsee. Ja sillä kaksi henkeä melkein leivässä pysyykin. Paha vain, etten saa lapselta aina olleeksi niin utterra.

LEENA-KAISA. Sinulle sen kautta muistutetaan, ettet liian paljon rupeaisi ahnehtimaan tämän maailman hyvyttä.

JOHANNA. Saattaa niin olla. Mutta kuulkaa, Leena-Kaisa. Ettekö tekin usko minun tästä lähtien saavani työtä yltäkyllin, kun rouvat kerran oppivat minut tuntemaan ja näkevät, minkälaisen vaatteen minä kudon. Siitäkin asiasta olen ollut niin hyvilläni, etten sanoa taida.

LEENA-KAISA. Elä huoli liian paljon iloita semmoisista turhista. Ne eivät sinua taivaaseen kumminkaan vie.

JOHANNA. Eihän ne sinne vie, kyllä se tosi on. Mutta kun tuo leivän saantikin on niin työlästä, tahtoo siihen mieli väkisenkin kiintyä.—Vörskyn rouva tulee tuossa paikassa tänne, kangastaan katsomaan. Saat nähdä, mitä hän siitä pitää. Ei hän työtäni moittimaan pysty, sen takaan.

LEENA-KAISA. Aina sinä vaan menet takaisin kankaaseesi. Tokko enää osaat muusta puhuakaan.

JOHANNA. Niin, semmoinenhan minä olen, hupakko. Täytyy jo itsekin sille nauraa. Mutta ei se kumma ole, kun oikein ajattelee. Täällä istuin yötä päivää sukanneule kädessä ja olin vähällä kuolla nälkään lapsineni. Kuinka rauhallisesti se nyt makaa, raukka, kun on saanut ruokaa.

LEENA-KAISA. Pidätkö sinä, ihmisparka, enää mitään huolta kuolemattomasta sielustasi?

JOHANNA. Eipä siihen, Jumala paratkoon, tahdo paljon aikaa olla. Sitten kun pojan sain, en ole päässyt edes kirkossa käymään.

LEENA-KAISA. Se on kovin surkeata. Ajatteles, jos tällä hetkellä kuolisit, mihin silloin joutuisit?

JOHANNA. En suinkaan tiedä.

LEENA-KAISA. Pahaan paikkaan, ilman armoa.

JOHANNA. Varjelkoon hyvä Jumala meitä äkillisestä kuolemasta.

LEENA-KAISA. Vähitellen tulet niin paatuneeksi, ettei sinua enää halutakaan tehdä parannusta eikä Jumalan sanaa kuulla.

JOHANNA. Kyllä minä sitä kotona sentään aina väliin luen, Leena-Kaisa. Ja muistan myös kiittää Jumalaa siitä, että minulla näinkin hyvät päivät on. Moni muu raukka saa paljon enemmän puutetta ja kurjuutta kärsiä kuin minä.

LEENA-KAISA. Vai niin sinä olet tyytyväinen. Ei mahda sitten ollakaan perää siinä, kun sanotaan Riston ruvenneen kovasti juomaan.

JOHANNA. Kaikkia ne ihmisetkin tietävät. No niin, eihän sitä auta valheeksi juuri sanoa. Mutta juovathan ne muutkin. Ja Risto on kuitenkin siitä hyvä, ettei hän viinapäissäänkään ole minulle ilkeä. Pahankuriset miehet alinomaan pieksävät vaimoaan, mutta Risto ei vielä kertaakaan ole minua lyönyt.

LEENA-KAISA. Olet sinä yhtäkaikki tullut paljon nöyremmäksi kuin mitä ennen olit. Muistan vielä, kuinka sydämikkö sinä saatoit häöpäivänäsikin olla.

JOHANNA. Maailman ranta neuvoo meitä itsekutakin, Leena-Kaisa.

LEENA-KAISA. Niinhän se on.—Mitä kangasta se Risto muuten kantoi äsken kaupungille?

JOHANNA. Kangasta? En ollenkaan tiedä. Mutta ajattelin juuri kysyä, vieläkö hän oli kotona, kun tänne tulitte?

LEENA-KAISA. Olivat siinä poislähdössä Topon kanssa. Töyttäsimme vastakkain tuossa ovesa.

JOHANNA. Ja Ristolla oli kangas kainalossa?

LEENA-KAISA. Niin oli. Kaunista kangasta näytti olevankin. Valkopohjaa, sinisillä ja punaisilla juovilla.

JOHANNA. Merkillistä. En voi käsittää, mitä kangasta se olisi ollut.—Valkopohjaa, sanoitte, sinisillä ja punaisilla juovilla. (*Menee kankaan luokse, huudahtaa ja putoo kangaspuihin istumaan.*)

LEENA-KAISA. Noh, mikä nyt on? Johanna, mikä sinulle tuli?

JOHANNA (*koettaa puhua, mutta ei voi*).

LEENA-KAISA. Onko jotain tapahtunut?

JOHANNA (*änkyttäen*). Hyvä Jumala, hyvä Jumala—

LEENA-KAISA. Kangas?

JOHANNA. He ovat vieneet minulta Vörskyn rouvan kankaan!—koko pitkän kankaan—

LEENA-KAISA. Oikeinko totta? No, ilmankos Risto sitä niin piilottelikin selkänsä taakse.

JOHANNA. Mitä minä teen? Mitä minä onneton nyt teen?

LEENA-KAISA. En ymmärrä. Mutta älähän sure noin? Ei se siitä kumminkaan parane. Koetetaan ennemmin keksiä jokin neuvo.

JOHANNA. Jos tavoittaisimme heitä,—jos saisimme kankaan vielä pois. Hyvä, rakas Leena-Kaisa, auttakaa minua. Näittekö minne päin he lähtivät.

LEENA-KAISA. Älä mene. Et sinä heitä kumminkaan enää tapaa. Kyllä he sen ovat jo myyneet. Ja mistäpä tietäisit heitä sitten etsiä?

JOHANNA. Anniskelusta, en suinkaan muualta.

LEENA-KAISA. Se on ihan turhaa, usko minua. Siellä syntyisi vain riita välillenne ja semmoista on paras karttaa. Ilmankin ihmiset syyttävät sinua siitä, että Risto niin juo.

JOHANNA. Minua?—Kuinka se minun syyntä olisi?

LEENA-KAISA. En tiedä, mutta niin sitä vain sanotaan. Eivätkä ne taida siinä niin varsin väärässä ollakaan; sillä—älä pane pahaksesi—mutta aina siihen on vaimossa enemmän tai vähemmän syytä, kun mies juo. Jos olisit toisenlainen—Aiotko sittenkin mennä?

JOHANNA. Kyllä minun täytyy. Ehkä saisin edes rahoja heiltä pois.

LEENA-KAISA. Ethän sinä, polinen, miten voi mennä tuollaisessa tilassa. Olet juuri kuin kuolema. Ja aivanhan sinä horjut. Ei, jää nyt pois ja koeta edes rauhoittua vähän. Minä saattaisin ennemminkin mennä heitä hakemaan, mutta kun tiedän, ettei siitä ole mitään hyötyä.—Siunaa ja varjele, mitä sinä teet.

JOHANNA. Minäkö? Enhän minä mitään tee.

LEENA-KAISA. Kun viskaat vaattesä kaikki laattiaan. Näes tuota nyt.

JOHANNA. Menivätkö ne laattiaan?—Hyvä Leena-Kaisa, minä olen hukassa, ei minua pelasta mikään,—ei mikään.

LEENA-KAISA. Pahasti se oli tehty Ristolta, ei voi muuta sanoa.

JOHANNA. Jos hän olisi minut rammaksi ja vaivaiseksi pieksänyt, ei se olisi mitään ollut tämän rinnalla. Antaisin hakata itseni kuoliaaksi, kun vain saisin kankaan takaisin.

LEENA-KAISA. Yhtä koetellaan yhdellä tavalla, toista toisella. Jumalalla on niin monta vitsaa kuin lastakin.

JOHANNA. Kunpa voisinkin luottaa siihen, että tämä tulee Jumalalta. Mutta eihän se niin ole. Jumala ei pannut heitä kangastani varastamaan. Ennemmin se oli pahan henki.

LEENA-KAISA. Jumala sallii sen kumminkin tapahtua ja sinun tulee olla nöyrä hänen tahdolleen. Ja mitä siitä, jos ihminen täällä murheen laaksossa kärsii kuinka paljon hyvänsä. Tulevassa elämässä se kaikki hänelle palkitaan. Niin kurit täällä ja auta siellä, laulamme virressäkin. Paremmin sinun tulisi iloita, Johanna, sillä kruunuasi tällä tavoin vaan kirkastetaan.

JOHANNA. Kuulitteko?—Joku ajoi pihaan.—Vörskyn rouva!

(*Menee vavisten nurkkaan*).—Hyvä Jumala—hyvä Jumala—

LEENA-KAISA (*katsoo ovesta*). Älä hätäile, ei täällä ole ketään. Kadulta se varmaan kuului.—Tule, hyvä ihminen pois sieltä nurkasta. Ihan sinä olet järjeltäsi, kun tuolla lailla murehdit turhanpäiväisiä maallisia asioita.

JOHANNA. (*Pitelee päätään*). Kruunua tällä tavoin kirkastetaan, sanoitte. Voi, minä tyytyisin paljon himmeämpään kruunuun, kun vain Risto herkeäisi juomasta ja eläisi ihmisiksi,—ja kun Vörskyn rouva saisi kankaansa takaisin.

LEENA-KAISA. Kyllä kuulee, kyllä kuulee, että olet suruton maailman lapsi. Vielä sinua, vaimo parka, Jumala saa paljon kurittaa, ennenkuin sinä oikealle tielle käännyt.

JOHANNA. Leena-Kaisa—nyt on joku porstuassa.

LEENA-KAISA (*katsoo ovesta*). Ei se ole kuin tuuli, joka jyskyttelee ulko-ovea.

JOHANNA. Kohta hän kumminkin on täällä ja silloin—silloin olen hukassa. Minä en kestä tätä, Leena-Kaisa, se on mahdotonta.

LEENA-KAISA. Joka panee kuorman päällemme, auttaa sitä myös kantamaan.

JOHANNA. Älkää Jumalaa syyttäkö tästä kuormasta. Riston hyvää työtä se vaan on, mutta ei hän sitä kantamaan auta.

LEENA-KAISA. Taas sama virsi: ei Jumalalta, ei Jumalan syy. Kuinka syvälle sinä raukka olet vaipunut epäuskon syntiin.

JOHANNA. Mutta sanoohan sen jo järkikin, ettei Jumala pakota ihmisiä pahuuteen.

LEENA-KAISA. Missä on sinun järkesi? Sokea, pimitetty. Ei se käsitä niitä, jotka Jumalan valtakuntaan kuuluvat. Järki tulee ottaa vangiksi uskon kuuliaisuudelle, sanoo pyhä Paavali.

JOHANNA. Kun minulla olisi edes rahaa, että voisin maksaa Vörskyn rouvalle tuon kankaan.

LEENA-KAISA. Eikö ole ketään, jolta voisit lainata?

JOHANNA. Ei ketään.—Malttakaahan—

LEENA-KAISA. Nooh—?

JOHANNA. Pyytäisinkö Yrjöltä?

LEENA-KAISA. Miksi ei? Sopiihan koettaa.

JOHANNA. Mutta sekin on niin vaikeata. Niin kovin vaikeata.

LEENA-KAISA. Eihän tuo mielestäni niin mitään olisi. Lupa kysyä, antakoon sitten, jos tahtoo,

JOHANNA. Ei, ei—en minä voi hänen puoleensa kääntyä.

LEENA-KAISA. Pelkäätkö kieltävän?

JOHANNA. Ei sen vuoksi. Muuten se tuntuu niin mahdottomalta.

LEENA-KAISA. Niin, tee kuten tahdot. En käske, en kiellä. Mutta hyvä se vain olisi, jos saisit Vörskyn rouvalle rahat käteen kohta kun tulee.

JOHANNA. Tietysti se hyvä olisi. Ehkei hän silloin niin suuttuisikaan.—Eikös kuulu nyt askeleita ulkoa?

LEENA-KAISA (*hetkinen kuunneltuaan*). Ei, sinun korvasi valehtelevat.

JOHANNA. Niin, jos minulla olisi antaa rahat heti. Ehkä kumminkin—koska se ei teidänkään mielestänne mitään olisi.—Hyvä Leena-Kaisa, menkää te Yrjön luokse.

LEENA-KAISA. Kyllähän minä saatan mennä.

JOHANNA. Ehkä ennättäisitte vielä takaisin ennenkuin rouva tulee.

LEENA-KAISA. Kauankos minä siellä viivyn. (*Menee.*)

JOHANNA (*katsoo ikkunasta*). Ei näy kadulla ketään. (*Katsoo ovesta*). Eikä täälläkään.—Ehkä hän ei vielä tule. Ehkä ei tule ollenkaan tänä päivänä. Onhan voinut sattua esteitä. Vieraita tai muuta. (*Kuuntelee; tukahdetulla huudolla:*) Hevonen ajoi portaiden eteen.—Se on hän—se on hän.

ROUVA VÖRSKY (*tulee sisään*). Tässä minä vihdoinkin olen. Viivyin niin kauan lankapuodissa, kun en oikein tietänyt mitä ottaisin kuteiksi. Sillä toisenlaiseksi se nyt välttämättä täytyy muuttaa. Sanoittehan olevan kaksikymmentäviisi kyynärää kudottuna? Niin, siitä tulee juuri parahiksi minulle ja pikku Almalle. Enempää ei tarvitse. Täällä on minulla muutamia uusia mallitilkkuja. Mitä sanotte tuosta esimerkiksi?

JOHANNA (*ottaa koneentapaisesti tilkun käteensä*).

ROUVA VÖRSKY (*antaa toisen tilkun*). Entä tuo? Ei sekään ole ruma. Siinä tosin vähän erilaiset loimet, mutta ei se mitään tee. Ehkä tulee vaan kauniimpaa vielä näihin loimiin. Vai kuinka luulette?

JOHANNA. Ehkä tulee.

ROUVA VÖRSKY. Kutokaa koetteeksi vähän matkaa niin saamme nähdä. Minä istun täällä sen aikaa. (*Heittää päällysvaatteet pois; istuu*). Niin, ja sitten minä voin kertoa teille jotakin hauskaa. Lankapuodissa tapasin rouva Hanhisen, joka on naisyhdistyksen puheenjohtaja, ja hän lupasi antaa teille työtä koko talveksi. Ei juuri kankaan kutomista, mutta ompelutyötä, ja onhan se yhdentekevä, vai kuinka. Tietysti te osaatte ommella? Niin, mitäs semmoista kysynkään. Naisyhdistys on, näettekäs saanut suuret tilaukset kasarmilta, ja niitä varten tarvitaan taitavia ja rehellisiä ompelijoita. No—mutta ettehän te virka mitään? Luulin tekeväni teille suuren ilon, kun näin pian täytin pyyntönne.

JOHANNA. Hyvä rouva, jahka ensin kuulette. Jos uskaltaisin—

ROUVA VÖRSKY. Siihenkö luottaa? Varmaan, koska rouva Hanhinen kerran lupasi.

JOHANNA. Ei, ei, mitäs minä siitä. Vaan jos uskaltaisin teille ilmoittaa—

ROUVA VÖRSKY. Ilmoittaa? Mitä niin? Mikä teitä vaivaa, Johanna? Onko jotain tapahtunut?

JOHANNA. On.

ROUVA VÖRSKY. Vahinkoa? Kankaalleko? Eihän nyt kumminkaan. (*Nousee ja menee kankaan luokse*). Hyvänen aika, mitä tämä on? Oletteko leikannut sen poikki?

JOHANNA. Poikki se on, rouva.

ROUVA VÖRSKY. Ja missä on kangas?

JOHANNA. Sehän on juuri pahinta, ettei sitä enää ole.

ROUVA VÖRSKY. Eikö ole? Kuinka?

JOHANNA. Se on viety. Enkä minä voi sille mitään, en niin mitään.

ROUVA VÖRSKY. Viety? Leikattu ja viety? Kaksikymmentä viisi kyynärää kangasta. Ei, mutta tämänhän on—. En tiedä enää, mitä ajattelenkaan.

JOHANNA. Olen ollut siitä niin suuressa tuskassa, rouva hyvä. Jos voisin jollakin tavalla saada sen takaisin edes, mutta siihenkään ei ole mitään toivoa.

ROUVA VÖRSKY. Semmoinen vahinko! Mitä nyt miehenikin sanoo. Voi, että rupesin koko puuhaan.—Tämän jälkeen ette luultavasti saakaan mitään työtä naisyhdistykseltä.

JOHANNA. Enkä keltään ihmiseltä, se on selvä. Kova onni minua vainoaa kaikessa.

ROUVA VÖRSKY. Milloinka se vietiin sitten? Ettehän äsken vielä mitään puhunut.

JOHANNA. Se tapahtui juuri sillä aikaa, kun oli luonanne, rouva.

ROUVA VÖRSKY. Ja kuinka pääsi varas sisään? Eikö ovi ollut lukossa?

JOHANNA (*on vaiti*).

ROUVA VÖRSKY. Eikö ovi ollut lukossa, minä kysyin.

JOHANNA. Ei.

ROUVA VÖRSKY. Aukiko sen jätitte? Minkätähden? Kuinka saatoitte olla niin huolimaton?

JOHANNA (*on vaiti*).

ROUVA VÖRSKY. Varsinhan te sillä tavoin olette pyytännyt vahinkoa. Onko ihme, jos varastetaan, kun ovi on auki eikä ketään huoneessa.

JOHANNA. Erehdytte, rouva—Ei se niin ollut.

ROUVA VÖRSKY. Vaan kuinka? Puhukaa sitten.

JOHANNA. Jos vain voisin sanoa totuuden. Mutta se on niin kauhean vaikeata.

ROUVA VÖRSKY. En ymmärrä, kuinka voitte jättää lapsennekin yksin. Tuommoisen pienen raukan. Sillä välin hän olisi voinut itkeä itsensä kuoliaaksi. Ette mahda ollenkaan rakastaa lastanne.

JOHANNA. Voi, hyvä rouva. Kuka häntä rakastaisi, ellen minä.

ROUVA VÖRSKY. Mutta jätätte hänet kuitenkin yksin tuntikaudeksi. Kaunista rakkautta!

JOHANNA. Ei hän ollut yksin.

ROUVA VÖRSKY. Eikö ollut yksin? Te puhutte ristiin. Ah—nyt selvenee minulle kaikki. Te petätte minua, valehtelette minulle koko ajan. Itse olette hävittänyt kankaan. Pelkonne ja vavistuksenne sen ilmaisee. Minä poloinen, minkäläisten ihmisten pariin olenkaan joutunut.

JOHANNA. Älkää, rouva kulta, noin pahastuko. Antakaa, minä selvitän teille kaikki alusta alkaen.

ROUVA VÖRSKY. Minä en tahdo kuulla mitään, enkä usko teitä enää ollenkaan, koska olette noin kauhean kavala. Menen kohta ja kerron asian miehelleni. Jätän kaikki hänen huostaansa. Niin, se onkin parasta, sillä hieno ja sivistynyt nainen ei tule toimeen raakojen ja epärehellisten ihmisten kanssa. Miehiä te kumminkin enemmän pelkäätte. (*Pukee päällysvaatteet ylleen.*)

JOHANNA. Voi, rouva, viipykää hetki, että saan kertoa totuuden mukaisesti teille tapauksen.

ROUVA VÖRSKY. Minä en teitä usko, johan sen sanoin. Kuinka voitte semmoista odottaakaan enää sen jälkeen, kun olette näin palkinnut kaiken hyvyyteni. Ja mitähän luulette tällä voittaneenne? Itsellenne teitte paljon suuremman vahingon kuin minulle.

JOHANNA. Ellette olisi noin kiivas—

ROUVA VÖRSKY. Pois, älkää tulko lähelleni. Minun täytyy lähteä täältä, muutoin tukehdun. (*Aukaisee oven; porstuasta näkyy Yrjö, joka väistyy rouvan tieltä ja menee sisään senjälkeen kuin rouva on mennyt ulos.*)

JOHANNA. Yrjö, Jumalan kiitos! Teiltä saan apua. (*Porstuaan rouvan jäljessä.*) Rouva, rouva, odottakaa, tulkaa takaisin.

ROUVA VÖRSKY. Te vaivaatte itseänne turhaan. Matti, kiiruusti nyt Vapun luokse ensin ja sitten kotiin.

JOHANNA (*palaa*). Vapullekin hän nyt kertoo kaikki hullunpäin. Ei, tästä ihminen tulee kohta aivan mielipuoleksi.

YRJÖ. Mitä teille on tapahtunut, Johanna? Minun täytyi tulla kuulemaan sitä teiltä itseltänne, sillä Leena-Kaisan puheet olivat niin kummallisia, etten voinut niitä kaikkia uskoa. Mutta tosia taisivat olla sittenkin, koska olette noin täynnä tuskaa.

JOHANNA. Kaikki on hukassa. En jaksa enää ajatella sinne enkä tänne.

YRJÖ. Rauhoittukaa. Ehkä pääsemme tästä selville, kun yhdessä tuumailemme.

JOHANNA. He luulevat minua varkaaksi. Tähän saakka kaikki ovat minuun luottaneet, nyt ei enää kukaan. Tämä minut murtaa, en minä kestä enää. Lapsi raukkani.

YRJÖ. Mutta kuulkaahan toki, Johanna. Tuolla tavalla ei ihminen saa antaa surulleen valtaa. Se vahingoittaa terveyttä.

JOHANNA. Nyt hän varmaan on jo Vappua torumassa. Semmoisen palkan hän saa hyvydestään. Mitä hän minusta ajatteleekaan.

YRJÖ. Ei mitään. Tuntee hän teitä niin paljon. Minä menen ja puhun hänelle asian.—Ei toden totta, tämä ei käy laatuun. Teidän täytyy koettaa tointua, Johanna. (*Laskee kätensä hänen hartioilleen.*) Teillä ei oikeastaan ole mitään hätää, kun tarkemmin ajattelette. Minä annan rahaa, te maksatte täyden hinnan kankaasta ja silloin heillä ei ole mitään sanomista. Kuuletteko?

JOHANNA. Kuulen. Mutta voinko ottaa teiltä rahaa, kun en tiedä millä saan sen maksetuksi. En minä voi, en, en. Viekööt minut ennemmin linnaan.

YRJÖ. Ei teitä missään tapauksessa linnaan viedä, siitä saatte olla huoletta. Ja mitä maksuun tulee, niin sillä teidän ei liioin tarvitse mieltänne rasittaa. Minä en siitä köyhemmäksi tule, vaikken koko rahaa takaisin saisikaan. (*Kumartuu Johanna ylitse.*) Kas, niin, Johanna, olkaa nyt järkevä. Tässä kukkaroni. Siinä on viisikymmentä markkaa, enempää ei kangas varmaankaan maksa. No, Johanna, mitä epäilette?

HOMSANTUU (*tulee äkkiä ovesta, jää silmänräpäykseksi seisomaan*). Ohoo! Risto oli siis oikeassa, kun sanoi, ettei häntä täällä kaivattaisi. No, niin; mitä sitten arvelisinkaan enää.

JOHANNA. Kuka siellä?

YRJÖ. Tuo hupsu tyttö se vain on. Älkää pelästykö. Mitä asiaa?

HOMSANTUU. Mitäpä hupsun asioista. Tahdonhan vain ilmoittaa, ettei teillä enää Ristosta tule vastusta olemaan. Kyllä minä hänestä nyt huolen pidän. Hyvästi.

JOHANNA. Aikooko hän tehdä Ristolle pahaa?

YRJÖ. Vielä vain. Mitä tuon puoli hullun puheista. Ja totta Risto pitää itsestään vaaria; ajatelkaa te omia asioitanne. Minä panen väkisin tämän kukkaron käteenne, ellette sitä hyvällä ota. Noin. Ja nyt teidän täytyy pennin päälle maksaa tuolle rouvalle kankaan hinta, ettei hän enää pääse solvaisemaan teitä. Ettekä saa näyttää noin pelokkaalta ja aralta. Olkaa vaan rohkea, ettehan ole mitään pahaa tehnyt. Tässä maailmassa täytyy pitää puoliaan, muuten ei tule toimeen.

JOHANNA. Hyvä teidän on sanoa, kun olette mies. Toista on meidän vaimojen. Mitä me voimme.

YRJÖ. Koettakaa, koettakaa kumminkin. Ihmisiä tekin olette, älkää unohtako sitä.—Tuollahan se ajaa pihaan taas. Ehkä on parasta kun minä menen pois. Hänen ei tarvitse tietää, että minulta olette rahat saanut. Hyvästi nyt Johanna. Älkää salliko hänen hyppiä nenällenne, muistakaa se. Olkaa kerran tekin miestä puolestanne. Lupaatteko?

JOHANNA. Minä koetan.

YRJÖ. No, hyvä. Minä lähden sitten.

JOHANNA (*ottaa häntä vielä kädestä*). Yrjö, Jumala siunatkoon teitä!

YRJÖ. Kiitos! (*Menee.*)

(*Herra ja rouva Vörsky sekä rouva Hanhinen tulevat sisään.*)

ROUVA HANHINEN. Oliko tuo hänen miehensä.

ROUVA VÖRSKY. Ei; se oli joku toinen. Tule tänne katsomaan, Ville. Noin se on leikattu poikki ja kangas viety. Kaksikymmentäviisi kyynärää. Ajatelkaa mikä vahinko. Kaksikymmentäviisi kyynärää. Olen niin, niin pahoillani, että tekisi mieli itkeä.

HERRA VÖRSKY. Tarvitseeko sitä luottaa kaikenmoisiin ihmisiin. Enkö minä ole jo monta kertaa sinulle sanonut.

ROUVA VÖRSKY. Kuinka olisin saattanut tällaista epäillä, kun Vappu häntä niin takasi.

HERRA VÖRSKY. Oikeutta myöten saisi Vappu nyt itse maksaa kankaan.

ROUVA HANHINEN. Mitä hän sanoo tästä, Vappu?

ROUVA VÖRSKY. Mitä hän! Pitää vain tuon ihmisen puolta eikä usko hänestä mitään pahaa. Vähällä, ettei väittänyt minua valehtelijaksi.

HERRA VÖRSKY. Hän on kai viekastellut ja vetänyt Vappua nenästä niinkuin sinuakin, arvaamma. Mahtaa olla koko kapine.

ROUVA HANHINEN. Semmoista se kaupungin huono väestä ylipäänsä on. Kyllä ne oppii tuntemaan, kun on niiden kanssa tekemisissä niin paljon kuin minä esimerkiksi.

HERRA VÖRSKY. Tuoko se juuri on, joka tuossa seisoo?

ROUVA VÖRSKY. Hän se on.

ROUVA HANHINEN. Kasvoista jo kohta näkee, ettei se mikään hyvä ihminen ole. Tuommainen levoton katse on aina pahan omantunnon merkki.

HERRA VÖRSKY (*katsoo tuikeasti Johannaan ja lähestyy häntä pari askelta*).

ROUVA VÖRSKY. (*erikseen rouva Hanhiselle*). Uh, kuinka tämä on tukalaa. Minua oikein vaivaa.

ROUVA HANHINEN. Älä ole milläsikään. Niitä sietää panna kovalle, tuollaisia. Muuten oltaisiin hukassa.

HERRA VÖRSKY. Noo, eukko! Mihinkä sinä olet hävittänyt meidän kankaamme?

JOHANNA (*hätäntyy*). En minä ole—ei sitä—en minä—tuota—

HERRA VÖRSKY (*koputtaa keppiään lattiaan*). Selvä vastaus. Missä on kangas?

JOHANNA (*änkyttäen*). En—tiedä, missä se on.

HERRA VÖRSKY. Etkö tiedä? Etkö?

JOHANNA. En.

HERRA VÖRSKY. Entä jos antaisin sinulle pienen selkäsaunan? Ehkä sitten tiedät.

ROUVA VÖRSKY. Anna olla, Ville hyvä. Se tekee minulle niin pahaa.

HERRA VÖRSKY. Kyllä hänen täytyy saada vähän keppiä.

ROUVA VÖRSKY. Ei, ei, anna olla. Minun tähteni, Ville. Pelkään jo ilmankin pahoja seurauksia terveydelleni kaikista näistä mielenliikutuksista.

HERRA VÖRSKY. Mitäs tänne tulitkaan, kun kerran olet noin heikkoluontoinen. Olisit pysynyt poissa.

ROUVA HANHINEN. Herra Vörsky, minäkin rukoilen tuon kurjan puolesta. Hän tosin ansaitsisi oikein tuntuva kuritusta, ei se olisi liikaa ollenkaan. Mutta meidän olisi niin vaikea sitä nähdä.

HERRA VÖRSKY. Teillä naisilla on liian hellä sydän. No, olkoon nyt sitten. Saat kiittää näitä rouvia, että pääset selkäsaunasta. Vaan elä luule, että tämä juttu tähän loppuu. Oikeuteen sinut vedän. Saat sakkoa, että plaskahtaa. Ja sitten sinut vielä päälliseksi tuomitaan vankeuteen. Pannaan vedelle ja leivälle. Niin! Kahleissa saat istua, sen lupaan. Nähdään, tuletko toista kertaa pettämään parempia ihmisiä.

JOHANNA. Vankeuteen?—Rakas taivaallinen isä! Eikö loppua tulekaan näille suruille.

HERRA VÖRSKY. Ahaa! Joko rupeat huomaamaan, että tässä on tosi edessä.

JOHANNA. Mistä syystä minua vankeuteen pannaan! En ole vielä eläessäni kellekään vääryyttä tehnyt, en varastanut enkä pettänyt ketään. Tiedustelkaa niiltä, jotka minut tuntevat, ellette minua usko. Rehellisellä työllä olen aina koettanut pyrkiä eteenpäin, se heidän täytyy todistaa.

ROUVA HANHINEN. Ei, mutta kuulkaa tuota hävyttömyyttä. Hän koettaa vieläkin tehdä itseään syyttömäksi.

HERRA VÖRSKY. Uskallatko sinä yhä valehdella meille vasten silmiä. Kyllä minä sinut opetan.

JOHANNA. Totuuden olisin teille kertonut. Olisin tunnustanut kaikki, alusta loppuun, mutta ettehän ole sallineet sitä. Ette ole tahtoneet kuulla mitään, jota voisin puolustukseksi tuoda esiin.

HERRA VÖRSKY. Lakkaa jo lavertelemasta siinä, taikka minä—

JOHANNA. Älkää manatko minua oikeuteen. Armahtakaa lapsiraukkaani edes. Mihinkä hän joutuu, jos äitinsä viedään vankeuteen. Vieraanko varaan tuommoinen pikkuinen, ei vielä neljän kuukauden vanha?

ROUVA VÖRSKY. Niin, ajatelkaa, hänellä on lapsikin. Minkälainen ihminen siitä poloisesta maailmaan tulee, noin huonon äidin kasvattamana. Kun pienestä asti saa nähdä vain pahuutta ympärillään.

ROUVA HANHINEN. Tekisimme oikein Jumalalle otollisen työn, jos voisimme pelastaa hänet kurjan äitinsä käsistä. Minäpä puhun asiasta naisyhdistykselle.

JOHANNA. Lapsiko otettaisiin minulta pois? Ei kuuna päivänä, minä en häntä anna. En vaikka koko maailma nousisi vastaan. Te olette julmia petoja.—Ei, ei, minä olen pyörryksissä, en tiedä enää, mitä puhun. Älkää pahastuko. Säälikää minua onnetonta.—Voi, niin, en ole muistanutkaan. Onhan minulla tässä rahaa, viisikymmentä markkaa. Puolta enemmän kuin kangas maksaa. Ottakaa ne, herra, ottakaa kaikki. Tehkää sovinto. Jumalan tähden, antakaa sydämenne heltyä. Mitä hyötyä teillä siitä on, jos minut panette vankilaan ja lapsen riistätte minulta. Hyvä armollinen herra, tässä on kahta vertaa enemmän kuin kankaan hinta on.

HERRA VÖRSKY. Sitä sanatulvaa! Noo, kuinka teemme? Sovitaanko? Ja otanko rahat? Sinä tiedät paremmin, riittävätkö vahingon korvaukseksi?

ROUVA VÖRSKY. Älä ota, ennekuin tiedät, mistä hän ne on saanut.

JOHANNA. En ole niitä varastanut, älkää pelätkö. Ottakaa, herra, vain. Ei niitä kukaan tule teiltä perimään.

ROUVA HANHINEN. Minä aavistan jotakin.

ROUVA VÖRSKY. Minä myös, minä myös. Voi, voi, yhä kauheampaa, yhä kauheampaa.

HERRA VÖRSKY. Kuinka? Ettäkö—?

ROUVA HANHINEN Tuolla ihmisellä varmaan on muitakin pahoja tapoja.

HERRA VÖRSKY. Aa! Hyvin luultavaa. Mikä se mieskin oli, joka täältä äsken niin kiirehti meitä pakoon.

ROUVA HANHINEN. Sitäpä minä juuri. Uskokaa minua, häneltä nuo rahat ovat.

ROUVA VÖRSKY. Kuinka äärettömän huono moraali! Ville kulta, lähdetään pois! Minä rupean jo voimaan pahoin. Tuntuu kuin ilmakin olisi täällä saastunut. Voithan sitten oikeuden kautta vaatia häneltä kaikki saamiset.

ROUVA HANHINEN. Todella; ei täällä tee mieli olla kauemmin.

HERRA VÖRSKY. Niinpä me lähdemme. (*Rouvat menevät.*) Sinä kuulet meistä vielä, eukko.

JOHANNA (*polvillaan*). Herra, herra, hyvä herra, älkää menkö ilman sovintoa. Ottakaa rahat, vaatteet, kaikki mitä minulla on—

HERRA VÖRSKY (*ovessa mennessään*). Suus kiinni—porto!

JOHANNA. Ooh! ooh! (*Lankee ensin suulleen, vaan nousee taas äkkiä ylös.*) Porto, hän sanoi. (*Katsoo kukkaroa kädessään.*) Porto ja varas. (*Viskaa kukkaron kauas lattiaan.*) Onko jo Jumalakin minut hylännyt? Eikö apua, eikö turvaa missään maailmassa? Näinkö minua kaikki saavat sortaa ja polkea? Ja lapsenikin he ryöstävät. Oman kauniin poikani. Ei—kautta taivaan ja maan. Sitä he eivät tee. Risto tulee kotiin. Hän auttaa minua, hän on lapsen isä. Niin, niin! Häntä liikuttaa tämä onnettomuus, johon hän on minut saattanut, ja hän auttaa, hän puolustaa lasta ja minua. Kun hän vain tulisi pian. Tämä tuska—tämä hss—hiljaa! Ääniä kuuluu kadulta. Jo tulee—jo tulee.

TOPPO (*laulaa, kulkiessaan ikkunan ohi porstuaan*). Kultani minust' eron teki, teki toisen kanssa liiton. Enkä mä tuotakaan paljon surrut, nauroin koko viikon. (*Tulee sisään*). Hyvää päivää, kappa räivää! Älkää pahaksi panko, vaikka olen näin pienessä hutikassa. Olemme, näette, juoneet läksiäisiä.

LEENA-KAISA (*tulee Topon jäljessä*). Niin, oletkos kummempaa kuullut ennen, Johanna.

TOPPO. Tuohan se Leena-Kaisa minua tänne hila. Kertomaan terveisiä Ristolta. Niin! Kultani minust' eron teki, toisen kanssa—

LEENA-KAISA. Olkaas tuossa ääneti, älkääkä noita renkutuksianne aina laulelko.—Ei sinun määräsi vielä ole täysi, Johanna parka. Nyt vasta pahin tulee. Jaksatko kuulla?

JOHANNA. Mitä? Sanokaa pian.

TOPPO. Risto paa helsa so mykky. Vara porta,—porta, porta! Kaukana jo Homsantuun kanssa.

LEENA-KAISA. Ajattelles! Onko mies enää viisas. Kun hyötä hyviään menee puolihullun naisen kanssa maata maailmaa vaeltamaan.

JOHANNA. Minkä naisen? Mitä te puhutte?

TOPPO. Hei, Homsantuun, ettekö ymmärrä. Terveisiä vaan paljon. Vaikkei hän niitä oikeastaan lähettänyt. Ei muistanut enää mitään siinä ilossa, kun pääsi vanhan henttunsa pariin. Niin, kyllä hän nyt teidät jätti oman onnenne nojaan. Mutta älkää siitä millännekään olko. Laulakaa vaan että: Kultani minust' eron teki, teki toisen kanssa liiton. Enkä mä tuotakaan paljon surrut, nautoin koko viikon.

JOHANNA. Ristoko lähtenyt pois? Ei, se ei ole totta. Se ei voi olla totta. Kuinka tekin, Leena-Kaisa olette niin valmis uskomaan humalaisen lörpötyksiä.

LEENA-KAISA. Sitä kertoivat muutkin, ei Toppo ainoastaan. Oli hän vielä tarjonnut siellä läksiäisiäkin miehille ja sanonut, ettei häntä pitkään aikaan nyt täällä nähdä.—Niin, niin! Jumalan viha kohtaa sinua ankarana, Johanna parka. Mutta ota kaikki nöyrällä sydämellä vastaan ja muista, että hän vain rakkaudesta kurittaa.

JOHANNA (*vaipuu jakkaralle kätkyen ääreän*). Isä jätti meidät. Paha, paha isä!

LEENA-KAISA. Ei sitä Ristoa sentään voi niin paljon syyttää. Tuo naikkonen—en mä muuta sano—oli varta vasten mennyt anniskeluun häntä houkuttelemaan. Kyllähän ne semmoiset osaavat paulojaan panna. Onko sitten ihme, jos mies hullaantuu ja kadottaa järkensä.

(*Johanna voihekii lattialla.*)

LEENA-KAISA. Mutta älä nyt anna noin surulle valtaa, yhtäkaikki. Mitä sinä lattialla virut. Kuule, hyvä ihminen, mikä sinun on?

JOHANNA. Ei mikään, ei mikään.

TOPPO (*katselee kangasta*). Herra ihme! Mikä leivän kontista vei, illalla oli viis' ja nyt ei ole kuin kuus'. Älä ole tietävinäsikään, Toppo. Ei niinä miehinäkään. Kultani minust' eron teki, teki toisen kanssa liiton—

LEENA-KAISA. Hiljaa, Toppo! Katsokaas tänne. Täällä ei ole hyvin laita. Nouse ylös, Johanna. Kuinka sinä tuolla tavalla—Nouse ylös.

JOHANNA. En pääse. Lattia niin pyörii.

LEENA-KAISA. Siinä se oli. Hän on sairas.

JOHANNA. En ole sairas. Päätä vain polttaa, kun kruunua kirkastetaan. Ilmi tullessa koko pää. Viekää pois, pois.

LEENA-KAISA. Hän hourii. No, nyt ollaan hukassa.

JOHANNA. Rouvat—poikani, auttakaa! He ryöstivät lapseni. Tuolla, tuolla. Juoksevat ja nauravat. Ottakaa kiinni. Minä en jaksaa, en pääse. Älkää lyökö, herra. Risto, Risto, tule auttamaan. Hänellä on niin paksu keppi.

TOPPO. Ohho, onpa tuo surkeata.

JOHANNA. Pilkkosen pimeä. En löydä kotiin. Ristokin katosi. Jätti minut yksin erämaahan, pimeään. Ryöväriä joka pensaassa. Eikö armahda kukaan? Kuuletteko? Lapsi itkee. Herra pieksee sitä. Voi, voi, auttakaa, hyvät ihmiset.

TOPPO (*pyyhkii silmiään*). Vaimo parka!

LEENA-KAISA. Tulkaa auttamaan häntä sänkyyn.

TOPPO. Minä tullen, minä tullen. Tiedätkö, Leena-Kaisa, kyllä me miehet sentään olemme niin kelvottomia. Täytyy tunnustaa.

LEENA-KAISA. Huolikkaa nyt siitä. Joutukaa vaan tänne avuksi, enhän minä yksin saa häntä mihinkään.

TOPPO. Nostetaan yhdessä, nostetaan.

JOHANNA. Pois, pois. Älkää tehkö minulle pahaa.

TOPPO. Ei, älä pelkää. Me hiljaa vaan viemme sinua vuoteelle. Kas, noin. Raukka! Lieneekö tuo lavantautia?

LEENA-KAISA. Kuka hänen tietää. Olisi se Risto edes kotona.

TOPPO. Niin, sanokaas muuta. Kun hänen piti lähteäkin juuri parahiksi. Mutta mistä hän, poloinen, voi tätä arvata. Näettekö, täällä on rahakukkaro lattialla. Eikö se tyhjä olekaan. Tuossa, ottakaa huostaanne. Se on hyvään tarpeeseen, jos tulee lavantauti.

LEENA-KAISA. Tosiaankin! Taivaastako se lähetettiin.

JOHANNA. Polttaa—polttaa—

LEENA-KAISA. Juoskaa hakemaan lääkäriä, Toppo.

TOPPO. Kyllä, kyllä. Olenhan jo selvä mies. Ei suinkaan minusta enää mitään huomaa. Kyllä minä tuon lääkärin tänne, Leena-Kaisa. Voi sentään kuinka surkeata. (*Menee.*)

JOHANNA. Pois kruunu, pois! Polttaa—polttaa—polttaa.

Esirippu.

VIIDES NÄYTÖS

Sama asunto. Leena-Kaisa järjestelelee huonetta. Risto tulee ovesta.

LEENA-KAISA. No, tuossa hän nyt viimeinkin tulee, Jumalan kiitos! Tiedätkös, mitä täällä on tapahtunut sillä aikaa.

RISTO. Johan talon lapset minulle kertoivat tuolla pihalla. Kuka semmoista olis voinut aavistaa. Hän jäi terveeksi, kun lähdin kotoa.

LEENA-KAISA. Eihän sitä ihminen tiedä, koska hänen aikansa on tullut. Tänäpä'n' terve, huomenna kirves ompi puun juureen pantu. Mutta olkoon tämäkin meille varoitukseksi, ettemme armon päiviä täällä suruttomuudessa viettäisi, vaan tyystin mieleen johtaisimme, kuinka elämä on juur' vähä tomun tuoksu ja hekuma kuin liukas virran juoksu.

RISTO. Niin, ei maar Johannakaan olisi voinut uskoa näin pian kuolevansa, kyllä se tosi on.

LEENA-KAISA. Älä tykkää pahaa, Risto, jos sen sinulle sanon, mutta ei sinun olisi pitänyt häntä noin jättää.

RISTO. Jo sitä itsekin kaduin kohta kun kuulin, miten oli käynyt. Mutta sille nyt ei enää mitään voi. Mikä on tapahtunut, se on tapahtunut.—Kai siitä vainaja oli hyvin pahoillaan.

LEENA-KAISA. No, eipä sillä. Hän jo houraili, kun hänelle asiasta kerrottiin. Tuskin hän sitä oikein tajusikaan.

RISTO. Olipa se edes hyvä.

LEENA-KAISA. Mutta kankaasta hän oli suuressa tuskassa. Pelkäsi rouvaa vallan kauheasti.

RISTO. Niin, kangas, näet! Se oli totta, se. Vai oli hän siitä tuskassa. No, olisihan se kyllä saanut olla meiltä tekemättä, kun tuon olisi tiennyt. Mutta eikö hän, vainaja, voinut arvata, ettemme sitä myyneet sentään, panttasimme ainoastaan.—Pelkäsi rouvaa, sanoitte? Niin, arvaan sen. Johanna oli kovin

arkaluontoinen ja hätäili ennen-aikojaan kaikenmoisia joutavia. Hyvinkö hän oli minulle siitä vihainen?

LEENA-KAISA. Ei sentään pahasti. Siinä vähää ennen hän juuri kiitti sinua. Sanoi ettet vielä kertaakaan ollut häntä lyönyt etkä pieksänyt, niinkuin moni muu mies vaimolleen tekee.

RISTO. Sanoiko hän niin? Kyllä se totta onkin. Me elimme jokseenkin hyvässä sovussa. Kovaa riitaa ei ollut koskaan välillämme.

LEENA-KAISA. Se on sinulle kunniaksi. Jos oletkin muussa suhteessa vähän erehtynyt, täytyy se antaa anteeksi. Liha on heikko ja viettelykset ovat suuret. Siitä ei sinun nyt kumminkaan tarvitse pahaa mieltä pitää, että olisit vaimoasi kovuudella kohdellut, pieksänyt tai muuten rääkännyt, niinkuin täällä, sen pahempi, usein nähdään ja kuullaan.

RISTO. Ei, arvon. Siitä minulla on hyvä luonto, etten minä kesken toista ihmistä lyömään mene.— Ennen sairastumistaanko se Johanna siitä puhui?

LEENA-KAISA. Niin, siinä se oli pikkuista ennen. Sitten, hän poloinen, ei enää joutunut muusta huolehtimaan kuin lapsestaan. Siitä hän houraili ja se hänellä oli mielessään, kun pääsi vähän selvenemäänkin.

RISTO. Mutta tosiaan! Mikäs minulle tulee tässä eteen tuon lapsen kanssa?

LEENA-KAISA. Sitä olen minäkin juuri miettinyt.

RISTO. Olisi hän edes vanhempi, mikä sitten olisi hätänä. Ajaisi häntä kerjuulle, ellei muu auttaisi. Mutta tuommoinen raukka. Mitä osaan hänelle tehdä? Ei, nyt on hukka peli.—Ottaisivatkohan ne tuota köyhäin hoitoon? Kun koettaisi.

LEENA-KAISA. En usko, että ottavat. Mutta tiedätkös, mitä Johanna toivoi?

RISTO. Sanokaa!

LEENA-KAISA. Että Vappu ottaisi pojan kasvatikseen.

RISTO. Jokohan tuo sen tekisi?

LEENA-KAISA. Sopii ainakin kysyä. Jos minä veisin lasta hänen luokseen ja puhuisin siitä. Ei tiedä, vaikka hän armahtaisi.

RISTO. Se olisi mainio asia. Silloin saisin olla pojasta ihan huoletonna.

LEENA-KAISA. Niinpä minä menen.

RISTO. Tehkää se. Minä tulen jäljessä niin pian kuin olen vähän siistinyt itseäni.

LEENA-KAISA. Älä hyvin hätäile. Ellei Vappu ota asiaa korviinsa, tuon minä lapsen heti pois. (*Ottaa lapsen syliinsä kätkyestä.*) Pikku raukka! Onhan tämä niin kaunis lapsi.

RISTO. Kyllä Vappu hänet ottaa, saatte nähdä. Kouluttaapa vielä papiksi, jos hyvin käy.

LEENA-KAISA. Kun nukkuu niin sikeästi, ettei herääkään. Hyvästi nyt sitten vähäksi aikaa.

RISTO. Hyvästi, hyvästi! Onnea matkalle. Mutta kuulkaas vielä, Leena-Kaisa. Tuota—noin—mitäs minun taas pitikään sanoman eikä valehteleman. Niin! Jos sopii, niin mainitkaa Vapulle noin sivumennen, kuinka hyvä minä olin entiselle vaimolleni.—Jos sopii, minä meinaan.

LEENA-KAISA. Miksei. Mutta joko sinä nyt toista ajattelet, vaikkei entinen vielä kylmänä ole?

RISTO. No, huolikaa te siitä. Menkää vain ja tehkää niinkuin sanoin. Minä tulen täältä myös tuossa paikassa.

LEENA-KAISA. Jos viivyn, niin arvaat siitä, että Vappu suostuu tuumaan lapsen suhteen.

RISTO. Hyvä, hyvä! (*Aukaisee kaapin ovea, ottaa sieltä peilin ja kamman, alkaa järjestellä pukuaan.*) Olenpa minä jotenkin pulska mies. (*Katselee peiliin.*) Mikä siinä on, etten minä vielä naisille kelpaisi. Saadaan nähdä vaan. (*Ikkunaan koputetaan.*) Kuka siellä? Ahaa, Toppo! Tule sisään, lurjus.

TOPPO (*tulee*). Pianpa sinä palasit.

RISTO. Pian. Eihän siellä tehnyt mieli kuljeksia näin syysilmassa. Kovin oli kurjaa.

TOPPO. Kas kun Homsantuu laski sinut pois.

RISTO. Minä karkasin. Luuletkos, että hänestä muulla tavalla olisin erilleni päässyt. Kyllä kai! Semmoinen se on tyttökin.

TOPPO. Mutta hukka sinut perii, jos hän vielä tulee jäljessäsi.

RISTO. Koettakoonpas. Kyllä minä keinon keksin, kun hyvin rupeaa kiusaksi. Toimitan yks' kaks' tytön linnaan irtolaisuudesta. Mutta ei hän tulekaan. Minkä hän minulle voi, tietää hän sen verran.

TOPPO. Kiitä onneasi, jos pääset niin vähällä. Sillä tytöllä on tulinen luonto. Pelkään, ettei ole hyvä laskea liian paljon leikkiä hänen kanssaan.

RISTO. Pyh!

TOPPO. No, ja sinulta kuoli eukko sillä aikaa.

RISTO. Niin teki.

TOPPO. Et suinkaan sinä, hunsvotti, sitä kauan sure; otat toisen niin pian kun vain saat.

RISTO. Se on tietty. Mitä se suremisesta paranee? Eikä siihen pitkiä aikoja kulukaan, ennenkuin minulla on taas uusi.

TOPPO. Kuules poikaa! Etteikö hän vielä näytä meille ihmeitä.

RISTO. Vilkaisepa ikkunasta, näkyykö siellä Leena-Kaisaa tulevaksi.

TOPPO. Mitä? Häntäkös sinä nyt tuumaillet?

RISTO. Leena-Kaisaa? Oletkos hullu.

TOPPO. No, johan minä ajattelin.—Ei täällä kadulla ainakaan ketään näy.

RISTO. Hyvä juttu.

TOPPO. Mitä sinä puuhaillet ja laittelet itseäsi niin hirveästi? Onko johonkin meno?

RISTO. Arvelin lähteä tästä Vapun luona käymään.

TOPPO (*viheltää*). Ku-ku-ku-ku-kuule! Vai Vapun luona. Ei vähä mitään. Korkeallepa siat tänä vuonna tonkivatkin, sanoi Lillqvisti laissa.

RISTO. Ole sinä vaiti. Rohkea ruokansa hakee. Ei tiedä yhtään kuinka käy. Vaihdetaanpas nuttuja. Sinun on kumminkin siistimmän näköinen.

TOPPO. Saat sen. (*Vaihtavat.*) Mutta jo minä mahdan Matti olla, jos Vappu sinusta huolii. En sitä ikinä usko.

RISTO. Ole uskomatta, ei siihen sinua kukaan pakota.—Voi, hitto! Ei täällä ole veden pisaraa missään, ja olisihan minun pitänyt kasvoniakin pestä.

TOPPO. Kyllä minä haen vettä kaivosta. Onko sinulla pyttyä?

RISTO. Ei näy sitäkään. Katsele sieltä pihasta ja liiteristä, mistä vain saat astian tapaista käteesi.

TOPPO (*menee*).

RISTO (*seisoo selin oveen ja katselee peiliin.*) Ei kuulu Leena-Kaisaa takaisin. Lapsen hän siis kumminkin ottaa. Ja sittenpä hän kumma lienee, ellei hän suostuisi myös isään. (*Ovi aukeaa, Risto säpsähtää ja kääntyy.*) No, joko se nyt tulee? Ei—Homsantuu.—Pahus!

(*Homsantuu seisoo äänettömänä.*)

RISTO. Mitä sinä täällä teet?

(*Homsantuu ääneti; puristaa revolveria kädessään.*)

RISTO. Mitä sinä täällä teet, minä kysyin?

HOMSANTUU. Tulin ottamaan sinulta jäähyväisiä, Risto.

RISTO. Jäähyväisiä? Vai niin. Olkoon sitten, koska et muuta tahdo. Pahaan aikaan sinä vain saavuit.

HOMSANTUU. Kuinka niin?

RISTO. Olen tässä juuri poislähdössä.

HOMSANTUU. En minä sinua kauan viivytä.

RISTO. Etkö? No, se on toinen asia. Mutta sinä näytät niin oudolta. Ja—mikä sinulla on kädessäsi?

HOMSANTUU. Enoni revolveri se on. Jotenkin hyvää tekoa.

RISTO. Minkätähden sitä mukanasij kuljettele?

HOMSANTUU. Tällainen kalu on välistä tarpeellinen.

RISTO. Sinä pitelet sitä niin varomattomasti. Onko se latingissa?

HOMSANTUU. On.

RISTO. Pane se pois kädestäsi. Ampuma-aseilla ei saa noin leikkiä.

HOMSANTUU. Minkätähden ei?

RISTO. Ammut pian itsesi.

HOMSANTUU. Taikka sinut.

RISTO. Niin, taikka minut.

HOMSANTUU. Taikka meidät molemmat. Mihinkä lähdet?

RISTO. Käyn pikipäin vain ulkona. Kyllä tulen kohta takaisin.

HOMSANTUU. Jos paikaltasi hievahdat, laukaisen minä heti.

RISTO. Sinulla on paha mielessäsi, Kerttu.

HOMSANTUU. Koskapa siellä muuta on ollut?

RISTO. Sitä juuri pelkäsin. Sinussa alituiseen kiehuu ja kuohuu tuo mustalais-veri. Koeta, Kerttu-kulta, kerran hillitä itseäsi, koeta taivaan tähden.

HOMSANTUU. Turha vaiva. Taivasta ei kumminkaan ole minua varten tehty.

RISTO. Minä lupaan sinulle vaikka mitä, kun vain maltat mieltäsi.

HOMSANTUU. Lupauksiin en luota.

RISTO. Enkä minä aikunut sinua jättää, Kerttu, vaikka tulit ehkä siihen luuloon, kun lähdin niin äkkipikaa. Niin pian kun Johannan olen hautaan saanut, yhdyn sinuun jälleen, se on totinen tosi.

HOMSANTUU. Maan povessa yhdymme, kun multana olemme molemmat; ei ennen.

RISTO. Mutta ajatteles nyt sentään, Kerttu kulta. Kun minä veisin sinut vihille, ja sinä tulisit kunniallisen miehen aviovaimoksi. Et olisikaan enää koko maailman hylkynä, niinkuin tähän saakka.

HOMSANTUU. Kahdesti olet minut pettänyt. Kolmatta kertaa sitä et tee.

RISTO. Kuules vielä kun sanon. Älä, Jumalan tähden laukaise. Odota edes siunaama hetki. Näethän, etten kumminkaan pääse tästä pois, jos tahtoisinkin.

HOMSANTUU. Puhu sitten joutuin.

RISTO. Kun vain tietäisin, mitä sinä oikeastaan tahdot. Sieluni kautta, nyt olisin valmis mihin hyvänsä. Sano, haluatko jotakin.

HOMSANTUU. Haluan.

RISTO. Mitä? Kerttu, mitä sinä haluat?

HOMSANTUU. Kosto.

RISTO (*pyyhkii otsaansa; itsekseen*). Missä se Toppokin viipyy.

HOMSANTUU. Onko sinulla mitään muuta sanottavaa?

RISTO. On. On paljonkin. Mutta sinä panet minun niin pelkäämään, etten voi mitään puhua. Laske vähäksi aikaa revolveri pois kädestäsi. Kerttu kulta, tee se.

HOMSANTUU. En.

RISTO. Tuohon tuolille vaan, seiso itse vieressä.

HOMSANTUU. En siihen enkä muualle. Ja lopettakaamme jo. Aikaa menee hukkaan.

RISTO. Ei, odota! (*Toppo tulee sisään.*) Jumalan kiitos. Viimeinkin sinä tulit.

TOPPO. Olisit minulle sanonut, että ruumis on pantu liiteriin. En totta maarin olisi sieltä mennyt astiaa hakemaan, jos olisin tiennyt.

RISTO. Oliko se siellä. Niin, niin, mihinkä sitä muuallekaan olisivat vieneet.

TOPPO. Herra varjele, kuinka paha se teki. Menen sinne pimeään nurkkaan ja yhtäkkiä on ruumis edessäni. Oikein sydämeni sävähti, vaikken ole juuri mikään pelkuri. Entä kun sillä vielä on silmät auki, sehän siinä on kaikkein kamalinta. Niin, älä minuun noin tuijota. Ei minulla ole veden pisaraakaan. Kourassaniko sitä toin, kun en astiaa löytänyt. Uhhuh, vieläkin pöyristyttää. Kuuluu tietävän paha, kun ruumiin silmät jäävät auki. Hän toisia jälkeensä kutsuu, sanotaan.

HOMSANTUU. Juuri niin. Hän toisia jälkeensä kutsuu.

TOPPO. Kas, onko tuo täällä. No, Risto, mitä minä sanoin?

RISTO. Tulit parahiksi hätään. Hän aikoi tappaa minut täällä.

HOMSANTUU. Aikoo vieläkin ja tekee sen myös. (*Kohottaa revolveria.*)

RISTO. Toppo, Toppo, auta!

HOMSANTUU. Jos tulet väliin, ammun sinut ensiksi.

TOPPO. Kies avita, nyt ollaan hukassa. (*Pakenee ovelle.*)

RISTO. Älä mene pois, Toppo, älä mene. Ei hän sinua ammu.

TOPPO. Ei siitä hullusta tiedä.

HOMSANTUU. Korjaatko luusi, taikka—

(*Toppo rientää ulos.*)

HOMSANTUU. Oletko valmis, Risto?

RISTO (*polvillaan*). Armahda, minua, Kerttu! Mitä siitä hyödyt, jos minut tapat. Armahda.

HOMSANTUU. Armahditko sinä minua, konna? Uuden kerran minut kavalasti petit, viettelit pahemmin kuin ennen. Ajattelit: tuo on maailman hylky, ei siitä rangaistusta tule, jos hänet turmelee. Mutta sinä erehdyt! Tämä maailman hylky, jonka puolia ei kukaan pidä, kostaa sinulle itse.

RISTO. Kosta muulla tavalla. Säästä henkeäni.

HOMSANTUU. Ei, kuolla sinun täytyy. Ja minun myös.

RISTO. Armoa, armoa!

HOMSANTUU. Armoa ei sinulle eikä minulle.

RISTO. Varro! Salli minun edes rukoilla ensin.

HOMSANTUU. Se on suotta. Et sinä taivaaseen kumminkaan pääse sen enempää kuin minäkään.

RISTO. Pääsen minä, en ole huonompi kuin muutkaan. Eikä ihmiseltä muuta vaadita kuin uskoa. Ja minä uskon, uskon totisesti. Varmaan pääsen, jos vain annat aikaa rukoilemiseen.

HOMSANTUU. Niinpä rukoile.

RISTO. Etkös laukaise ennenkuin olen sanonut amen?

HOMSANTUU. Aloita, muuten jo laukaisen.

RISTO. Minä aloitan, minä aloitan! Kun vain muistaisin jotakin ulkoa. Ei—ei johdu mitään mieleen. Minä onneton.—Odot, jo tiedän: Koskan kaikki päivät päätän, Ann' mun autuaast' nukkua. Hampaat kalisevat suussani pelosta. Koskan kaikki päivät päätän, Ann' mun autuaast' nukkua. Kuolon kautt'—Olet sinä sentään kauhean kovasydäminen,—ei, ei, minä jatkan. Koskan kaikki päivät päätän, Ann' mun autuaast' nukkua. Kuolon kautt' kosk' maailman jätän, pyhäis joukkoon joukkoon joutua.—Kuinkas se sitten olikaan—pyhäis joukkoon—

(Porstuasta kuuluu kolinaa, Homsantuu säpsähtää, katsoo oveen, josta kaksi poliisia ynnä Toppo tulevat sisään; laukaisee. Risto parkaisee ja kaatuu. Poliisi paiskaa revolverin Homsantuun kädestä ja tarttuu häneen kiinni. Homsantuu vaipuu maahan.)

ENSIMMÄINEN POLIISI. Aha, sudenpenikka; jouduit nyt satimeen.

TOPPO. Myöhästyimme, peijakas!

TOINEN POLIISI *(kumartuu Ristoa tarkastamaan)*. Älkäähän hätäilkö. Vielä tämä elää. Mihinkä paikkaan se kävi?

RISTO. En tiedä oikein.

TOINEN POLIISI. Koeta, pääsetkö ylös.

RISTO *(nousee poliisin avulla)*. Ehk'ei se käyntykään. Taisin vaan säikähtää.

TOPPO. Eikö osunut sinuun? No, olipa se helkkarin hyvä.

RISTO. Kiitoksia, Toppo. Tätä et minulle ilmaiseksi tehnyt.

TOPPO. Ei mitään kiittämistä. Ainahan mies miestä sen verran auttaa. Mutta onpas tyttö kerrankin masentunut. Noin kalman karvaisena ei häntä ole ennen nähty. Onko siinä enää henkeäkään koko ruumiissa?

ENSIMMÄINEN POLIISI. Kyllä hän siitä vielä virkooa.

RISTO. Ettei hän vain pääse karkuun käsistänne. Pitäkää varanne.

ENSIMMÄINEN POLIISI. Ei vaaraa. Totta tuommoisen tyttöhuitukan aina hallitsee.

RISTO. Mutta hänellä on yhdeksän miehen voima, kun raivoon rupeaa.

ENSIMMÄINEN POLIISI. Raivo ei auta, kun linnaan paiskataan. Pannaan vain sitä kovempiin kahleisiin.

RISTO. Entä jos päästävätkin hänen vapaaksi. Silloin on taas henkeni vaarassa.

ENSIMMÄINEN POLIISI. Ei hän kesken vapaaksi pääse, älä pelkää. Tunnen minä lakia niin paljon. Ensin hänet tuomitaan murhayrityksestä moneksi vuodeksi linnaan, ja sitten hänet määrätään pakkotyöhön. Sillä tätä tällaista elävää ei kumminkaan kukaan ota suojelukseensa.

TOINEN POLIISI. Ei maarin. Kyllä hänestä kruunu saa pitää huolen tästä lähtein.

RISTO. Hyvä! Onpa se yhtäkaikki siunattu asia, että maassa on laki ja oikeus, joka varjelee ihmisten turvallisuutta. Mikä tässä tulisi miehelle eteen, jos nuo tuollaiset saisivat olla irrallaan. Mutta kun kohta otetaan korjuuseen—kun laki ja oikeus—

TOPPO. Mitä hän puhuu, kuunnellaanpas!

ENSIMMÄINEN POLIISI. Tyttökö? Ei suinkaan hän mitään puhunut.

TOPPO. Jotakin hän sanoi, koska huulet liikkuvat. Näettekö, taas!

ENSIMMÄINEN POLIISI. Huulet liikkuvat, mutta ei sieltä ääntä tule. Nousepa jo pystyyn, tyttö, en minä sinua kantamaan kumminkaan rupea. Kovin olet raskas. No, koettelehan nyt, kannattavatko jalkasi.

TOINEN POLIISI. Ja puhu selvemmin, jos sinulla jotakin sanottavaa on.

TOPPO. Niin, anna tulla suustasi kaikki, että mekin kuulemme. Älä itsekseksi höpise.

RISTO. Pian, pian!

HOMSANTUU. Teidän lakinne ja oikeutenne, ha, ha, ha, ha.

TOPPO. Lakinne ja oikeutenne. Mitä hän tarkoittaa?

HOMSANTUU. Niitähän minun pitikin ampua.

TOPPO. Hän on sekaisin päästään. Huh, huh, tämä alkaa tuntua kamalalta. Näettekö, kuinka silmät pyörivät hänen päässään.

ENSIMMÄINEN POLIISI. Hulluna hän nyt todenperästä taitaa olla. Mutta lieneekö tuo koskaan ollutkaan ihan viisas. (*Tarttuu Homsantuun kainaloon.*)

HOMSANTUU. Teidän lakinne ja oikeutenne, ha, ha, ha—

TOINEN POLIISI (*tarttuu toiseen kainaloon*). Jokos sitä mennään?

HOMSANTUU. Niitähän minun pitikin ampua.

RISTO. Ettäkö hän hullu on, tuo. Vieläkös mitä. Rikkiviisas pakana. Ähmissään vain herjaa yksin korkeata oikeuttakin. Suottakos hän mustalainen olisi. Se muuten sopii panna rotakollaan, että hän on uhannut lakia ja oikeutta.

HOMSANTUU. Teidän lakinne ja oikeutenne—

TOPPO. Onkohan tuo tarpeellista.

RISTO. Tietysti.

TOPPO. Hänpä kun tekee sen mielettömyydessään, poloinen.

HOMSANTUU. Teidän lakinne ja oikeutenne, ha, ha, ha, ha,—

ENSIMMÄINEN POLIISI. Lähdetään nyt!

HOMSANTUU. Niitähän minun pitikin ampua.

RISTO. Saanko luvan pyytää herroja anniskeluun, sitten kun olette tytön korjuuseen vieneet. Tarjoisin teille edes ryypyt avustanne täällä.

POLIISIT. Paljon kiitoksia. Kyllä tullaan.

HOMSANTUU (*ovessa ja porstuassa*). Teidän lakinne ja oikeutenne, ha, ha, ha, ha—

RISTO. Nyt siitä, Jumalan kiitos, päästiin.

TOPPO. Tyttö riepu. Ohraisesti hänelle kuitenkin kävi.

RISTO. Kenen syy? Olisi ollut ja elänyt ihmisiksi.—Mutta kuule. Miltä minä nyt oikeastaan näytän?

TOPPO. Oletpahan kuin tuossa.

RISTO. Silmäni taitavat olla liassa?

TOPPO. No, kantänka, mitä se tekee.

RISTO. Älä hitossa. Eihän minusta Vappu silloin tykkää. Odota pikkuisen. Menen kaivolle pesemään. (*Aukaisee oven porstuaan, mutta vetäytyy samassa takaisin, kun Vappu tulee vastaan.*) Hei, täällähän Vappu jo tuleeekin.

VAPPU. Hyvää päivää!

RISTO. Päivää, päivää. Olin juuri teille lähdössä. Olkaa niin hyvä ja käykää istumaan.

TOPPO. Vassakuu! Tässä on tuoli.

VAPPU. Jaksan minä seisoakin sen aikaa, kun täällä viivyn.

RISTO. Eihän toki, ei millään tavalla. Käykää tänne perälle. Ei teidän paikkanne oven suussa ole.

VAPPU. Yhdentekevä, oli missä hyvänsä. Lapsestanne tahtoisin puhua pari sanaa.

RISTO. Niin, lapsesta, näet. Niin, niin, siitähän minäkin.

VAPPU. Saanko hoitaa ja kasvattaa häntä aivan kuin omaani?

RISTO. Herran tähden, vielä häntä kysyy. Mitäs parempaa pyytäisinkään.

VAPPU. Niin, ettei itsellänne ole siinä suhteessa mitään sanomista?

RISTO. En puutu, en kajoa koko elävään, sen lupaan.

VAPPU. Hyvä! Siinä tapauksessa minä otan poikanne ja koetan Jumalan avulla saada hänestä ihmistä.

RISTO. Mutta minulla oli vähän toistakin asiaa. Tulkaa nyt sentään istumaan. Eikö? No, tehkää niinkuin tahdotte? Niin, minulla oli vähän toistakin asiaa. Taidatte sen melkein arvatakin. Näette: minähän olen leskimies tällä haavaa. Eikö ole miehen hyvä yksin olla, niinkuin luemme sanassa. Eiköhän passaisi—mutta taitaa olla mielestänne liian aikaista. Minusta nähden, joutaisihan olla valmiiksi puhuttuna yhtäkaikki.

VAPPU. Älkää lörpötelkö tyhjää. Minua ette kumminkaan saa vietellyksi. Tyytykää siihen, että kahden naisen elämän jo olette turmellut. On sitä siinäkin yhden miehen osaksi.

RISTO. Kahden naisen elämän turmellut! Mitä puhetta tuo on?

VAPPU. Vaimonne kuoli suruun ja huoleen teidän tähtenne.

RISTO. Kuka sen on sanonut?

VAPPU. Eikä siinä kyllin. Kahta kauheampaan tilaan olette vielä saattanut tuon onnettoman tyttöparan, jota poliisit täältä kuljettivat vastaan äsken.

RISTO. Niinkö Homsantuun? Olkaa huoletta. Hänen kanssaan menetellään lain ja oikeuden mukaan.

VAPPU. Ja minkä mukaan menetellään *teidän* kanssanne?

RISTO. Minun? Mistäs minua voitaisiin vetää edesvastaukseen?

VAPPU. Ei mistään, sehän on selvä. Ei mistään! Maailma on teistä saanut, mitä on tahtonutkin, ei se teitä rankaise, eikä se teidän vikojanne vikoina pidä. Yksin papit ja tuomaritkin ovat puolellanne, sillä synti heidän silmänsä sokaisee. Pimeyden palvelukseen valon palvelijat valtaansa käyttävät. Mutta siihen ei toki kaikki lopu. Viimeinen sana ei vielä ole sanottu. Ja niin totta kuin herrallakin on herra ja vaivaisella Jumala, niin totta on myös, että te ja kaikki teidän vertaisenne kerran seisotte sen valtaistuimen edessä, johon ei ihmiset pääsekään oikeutta ja totuutta mielensä mukaan väärentämään. Silloin vasta teidän tuomionne langetetaan.

RISTO. Missä se on, se valtaistuin?

TOPPO. Niin, missä, minäkin kysyn.

VAPPU. Siellä, missä *vanhurskaus* elää ja hallitsee nyt ja iankaikkisesta iankaikkiseen. (*Menee pois.*)

RISTO. Mitä hän tarkoitti?

TOPPO. Eikö lie meinannut Jumalaa. Niin minä sen käsitin.

RISTO. Saattoi sitä puolta olla. No, mut' jokohan tuo tosiaankin—? Eikö hiis'! En minä vielä säikähdä. Mistä Vappu sen asian tietää. Ei suinkaan hän ole Jumalan puheilla käynyt. Yks' vaimoihminen.

TOPPO. Mutta, tiedätkös, kyllä minunkin kävi jo vähän sääli tuota tyttö pahaa.

RISTO. Ole vaiti, velikulta. Älä rupea surkuttelemaan semmoista kapinetta. Kuka hänen käski tulla toista tappamaan, kuka. Vielä sääliä mokomaa. Kaikkea muuta.

TOPPO. Niin, hyvä sinun on sanoa; mutta, mutta—

RISTO. Mutta mitä?

TOPPO. Jos sinä olit toimittanut hänet—? Semmoisessa tilassa sanotaan muutamain naisten olevan tykkänään suunnilta pois.

RISTO. Pyh, joutavia! Lähdetään me anniskeluun. (*Menevät.*)

Esirippu.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.